

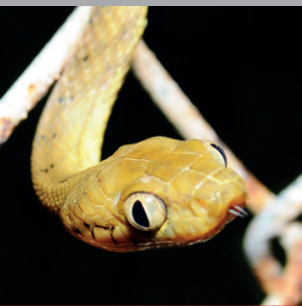
‘Er vlogen soms
drones in de fik’

Pagina 11

Wees niet somber over
hem, zegt politicoloog.
‘Het gaat beter dan ooit!’

Pagina 3

Slangen (en katten)
kunnen absoluut niet
tegen paracetamol

Pagina 6

Het politieke debat
wordt niet onbeschofter
gevoerd dan vroeger

Pagina 7

De klappen van de zwarte hond

Het is maar de vraag of depressie een hersenaandoening is, betoogt psycholoog Bert van den Bergh in zijn boek *De schaduw van de zwarte hond*. ‘Black dog’ is een metafoor voor depressie en tevens de titel van een fotoserie van Patricia van de Camp. Zij kampt van jongs af aan met depressies en maakte een fotoserie van depressieve mensen die ook echt een zwarte hond bezitten. Zie pagina 3. Foto Patricia van de Camp

Fraude bij beursaanvragen

De Leidse hoogleraar orthopedagogiek Adriana Bus manipuleerde subsidie-aanvragen, verwijderde zonder reden auteursnamen, of voegde juist namen toe van mensen die helemaal niet aan publicaties hadden meegewerkt.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Dat concludeert de Commissie Wetenschappelijke Integriteit. In een

eerder rapport over het onveilige werkklimaat bij pedagogiek schreef interim-directeur Eric Fischer al dat professor Bus mogelijk sjoemelde met subsidies.

Die aantijgingen zijn nu onderzocht. De commissie stelt dat de schendingen hebben plaatsgevonden in een onveilige werkomgeving, en dat de mechanismen om dergelijke misstanden te signaleren, niet

hebben gefunctioneerd. Bus, die al met emeritaat is, zette strategisch gekozen namen op haar subsidieaanvragen, om de kans op een beurs te verhogen.

Zo verving ze haar eigen naam met die van een jongere onderzoeker, omdat ze zelf niet voor de beurs in aanmerking kwam.

> Verder lezen op pagina 4

Wegwerpbekers in
de ban bij Ontzet

De gemeente en horeca gaan zeer waarschijnlijk statiegeldbekers invoeren bij 3 oktober. Maar: ‘De belofte om het ook echt in te voeren is al tig keer gedaan.’

Pagina 4

Waar gaat het extra
onderzoekgeld heen?

Meer geld, meer diversiteit en minder tijdelijke contracten. Minister Van Engelshoven presenteerde haar visie op de komende vier jaar wetenschapsbeleid.

Pagina 5

Weerstand tegen
opnemen colleges

De faculteitsraad van Governance and Global Affairs (FGGA) is niet te spreken over een memo van het faculteitsbestuur. ‘Dit stuit docenten tegen de borst.’

Pagina 5

Compleet
rookverbod

Vanaf 2021 ook niet meer buiten

Over twee jaar is het afgelopen met roken op universiteitsterrein. Dat blijkt uit een memo van het college van bestuur. Vanaf 1 januari 2021 moet de Universiteit Leiden volledig rookvrij zijn.

DOOR VINCENT BONGERS Het college wil in drie fasen de sigaret geheel in de ban doen. Nu staan er bij verschillende gebouwen van de universiteit, bijvoorbeeld bij het Kamerlingh Onnes en het Lipsius, rokers bij de ingang. Nog dit jaar moet daar een einde aan komen. Bij elke ingang komt er een rookvrije ruimte van tussen de twintig en dertig meter.

In 2020 verdwijnen de rookruimten in de universiteitsgebouwen. Wel zijn er dan nog ‘aangewezen delen’ van het terrein rond die gebouwen waar de rokers heen kunnen. Maar vanaf 1 januari 2021 wordt de roker nog verder naar buiten geduwd. Het college voert dan een rookverbod voor alle terreinen en parkeergarages van de universiteit in.

Het Leids Universitair Medisch Centrum (LUMC) heeft ook een beleid waarbij roken in stappen wordt teruggedrongen.

De inpandige rookruimtes gaan op één na dicht. Rond de entree is een rookvrije zone, gemarkeerd door een blauwe lijn. Het plan is om het gehele LUMC-terrein rookvrij te maken.

Dat verbod geldt dan ook voor het Poortgebouw en het gebied tussen het ziekenhuis en het Poortgebouw, met uitzonderingen van de fietspaden op dit terrein.

Het college anticipeert met het rookbeleid op de plannen van het kabinet. In het onlangs gesloten Nationaal Preventieakkoord staat dat in 2020 alle schoolterreinen van

het basis-, voortgezet en mbo-onderwijs rookvrij moeten zijn.

‘Of dit gebod ook wordt ingevoerd voor hbo en wo is nog niet duidelijk’, schrijft het college. ‘Wel is het de bedoeling dat de rookruimten in rijksgebouwen en bedrijven in 2023 dichtgaan.’ Mocht dat niet vrijwillig gebeuren dan komt het kabinet met wetgeving om dit alsnog af te dwingen.

De universiteit wil met een positieve aanpak mensen proberen te bewegen zich aan de regels te houden, aldus de memo.

‘Dus “Dank u voor het niet roken binnen de blauwe lijn” in plaats van borden met sigaret, sigaar en pijp met een rode rand en een kruis erdoor. Dat wil zeggen dat gewerkt wordt met handhaven vanuit de wenselijkheid van een rookvrije omgeving in plaats van sancties.’

De universiteit vindt het ook bij haar verantwoordelijkheid horen om medewerkers en studenten te beschermen tegen de sigaret en rokers zo ver mogelijk van de ingang van de gebouwen te verbannen.

‘Roken heeft impact op de omgeving. Dat legitimeert dat de werkgever zich met een rookverbod begeeft in de particuliere gewoontes van de medewerkers.’

Het college merkt ook nog op dat het opheffen van rookruimtes kan helpen jongeren ‘minder te triggeren’ een sigaret op te steken.

Rokers die nu toch echt willen stoppen krijgen nog een aansporing. In de memo stelt het college dat het een verslaving is die ‘beschouwd kan worden als een ziekte die behandeld zou moeten worden.’

Verzekeraar Zorg en Zekerheid, waar de universiteit een collectief contract mee heeft, vergoedt vanuit de basisverzekering een stoppen-met-rokenprogramma.

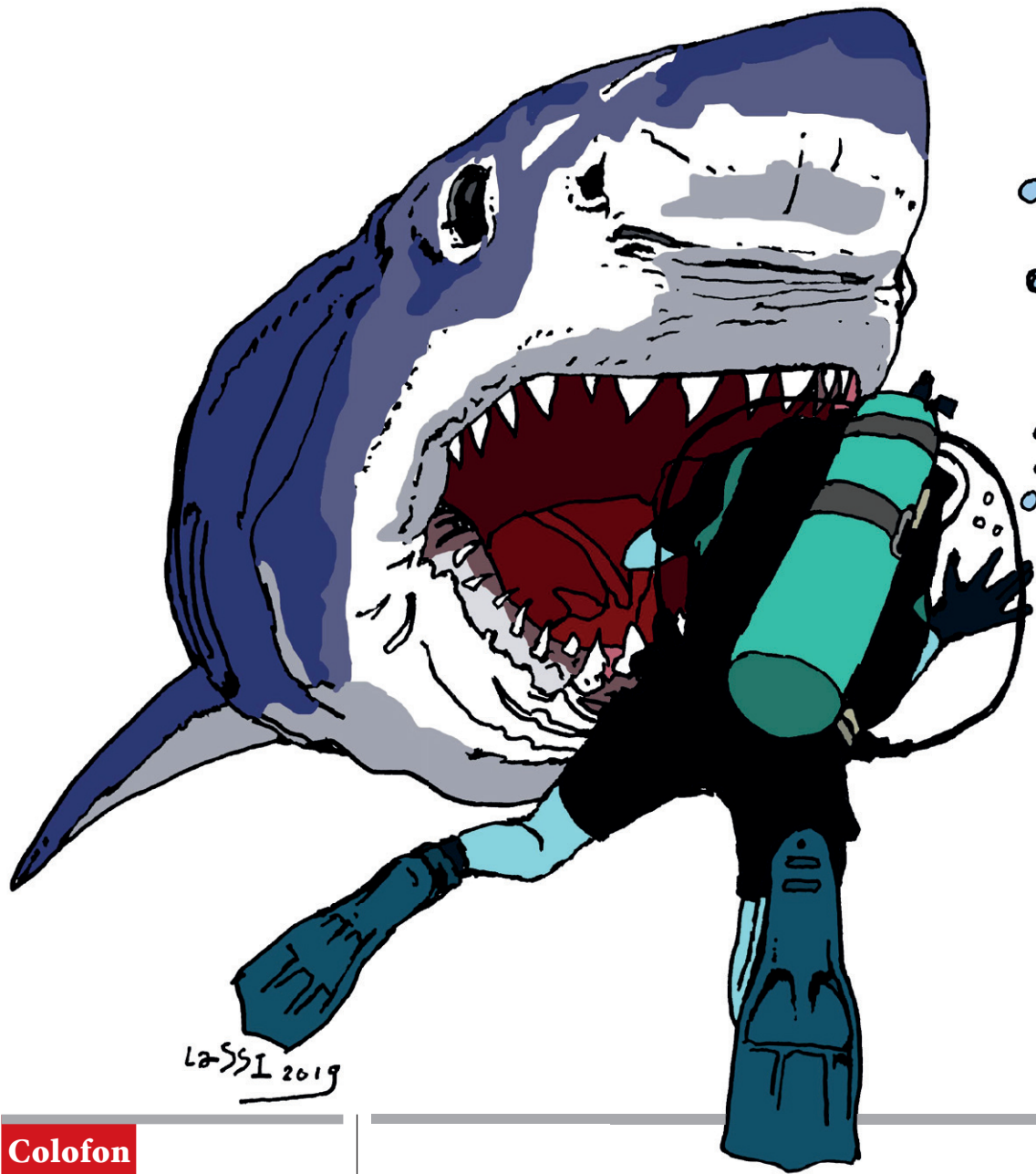
Let op! **Mare zoekt een stagiair(e)**

Interesse in journalistiek? Bij *Mare* is plaats voor een stagiair(e), 3 tot 4 dagen per week. Mail sollicitatie, cv en artikelen naar frank.provoost@mare.leidenuniv.nl

Bandirah Pagina 12

Wiens schuld is dit?

DOOR BART BRAUN Een van de belangrijkste lessen uit mijn studententijd kreeg ik juist terwijl ik niet studeren kon. In afwachting van een stageplek had ik mij vervoege op een Thais backpackers-eilandje om de opleiding tot duikgids te volgen. Alle aspirant-*divemasters* van het eiland waren opgetrommeld, want er kwam een groothotemetoot van de internationale duikles-associatie een gastles geven.

De geïmproviseerde collegezaal was te klein, en de twee ventilatoren konden niet op tegen de geur van zoute haren en via de oksels uitgescheiden Krong Thip-sigaretten, maar niemand ging weg. Het ging namelijk over dat spook dat over elke duiker hangt: wat als er iemand doodgaat? Wat als er iemand doodgaat, *en het was jouw schuld*?

De spreker gaf nogal wat voorbeelden van duikongevallen die inderdaad iemand z'n schuld waren. Vervolgens gebeurde er elke keer hetzelfde: de plaatselijke overheid greep in. Toezicht op duikscholen dat betaald moest worden door duikscholen, en vooral veel meer en veel strengere regels. Bijna altijd regels die de plank missloegen, ook nog. De les was dan ook simpel: 'Als je niet zelf zorgt dat je shit op orde is, dan doet de overheid dat voor jou. En overheden zijn daar helemaal niet goed in.'

U voelt hem al aankomen: dit verhaal is een metafoor voor open access. Wetenschappers doen onderzoek van belastinggeld, schrijven daar stukjes over van belastinggeld, peer reviewen die op kosten van de belastingbetaler, en sturen het op naar een uitgever. Vervolgens moeten universiteitsbibliotheken een duur abonnement betalen om de bladen van die uitgever te kopen. Als de wetenschapper of zijn geldschietter dan vervolgens wil dat ook andere mensen het artikel kunnen lezen, dan kan er nog een keer betaald worden: belastinggeld. De grote uitgeverijen harken met dit systeem winstmarges binnen van meer dan dertig procent, en dat geld bestaat dus grotendeels uit belastingcenten.

En nu zijn de mensen die belastinggeld aan de universiteiten geven het zat. Er is een plan: plan S. Samengevat: in 2021 moet alles meteen openbaar zijn. Dubbel innen met én abonnementsgeld én publicatiekosten mag niet meer. Veel wetenschappers vinden het niet zo'n goed plan. Te snel, te harde eisen, te weinig aandacht voor de bladen zonder winstmerk. Je publicatielijst moet anders worden beoordeeld, zo stelt het plan. Je kan immers niet én tegen wetenschappers zeggen dat ze niet in topbladen mogen publiceren, en eisen dat ze publicaties in topbladen hebben. Maar was het niet handiger geweest om dat éérst aan te pakken?

Die klachten klinken vandaag op een congres dat wetenschapsfinancier NWO over plan S houdt. En ja, het is allemaal waar. Maar in gedachten hoor ik de Golf van Thailand rollen op het nabijgelegen strand, en zie ik weer dat beamerscherf met een foto van een mevrouw die nog had geleefd als één of andere duik-operator niet te schraal was geweest om een noodvoorraad pure zuurstof mee te nemen.

Sorry, jongens en meisjes. Je had het zelf kunnen regelen, maar nu doet de overheid het voor je.

Colofon

Redactie-adres Reuvenplaats 3, 2311 BE Leiden
Postbus 9500 2300 RA Leiden
Telefoon 071-527 7272
Website mareonline.nl
E-mail redactie@mare.leidenuniv.nl
De redactie is op vrijdag gesloten.
Oplage circa 15000
Hoofredactie
Frank Provoost frank.provoost@mare.leidenuniv.nl
Redactie
Vincent Bongers vbongers@mare.leidenuniv.nl
Bart Braun bbraun@mare.leidenuniv.nl
Anoushka Kloosterman a.s.kloosterman@mare.leidenuniv.nl
Sebastiaan van Loosbroek
s.p.van.loosbroek@mare.leidenuniv.nl
Susan Wichgers s.wichgers@mare.leidenuniv.nl
Medewerkers
Fernke Blommaert · Holger Gzella · Tim Hoffman · Marit de Roij · Benjamin Sprecher
Fotografie Taco van der Eb · Marc de Haan
Illustraties Bas van der Schot · Bandirah · Silas.nl
Basisonwerp Roeland Segaar, Dokwerk Communicatie
Art direction en vormgeving marcel van den berg
Drukwerk Rodi Rotatiedruk, Broek op Langedijk
Advertenties Bureau van Vliet B.V.
Postbus 20 2040 AA Zandvoort
Telefoon 023 - 571 47 45
Redactieraad
Prof. dr. Rick Lawson (voorzitter) · Prof. dr. Frank Israel (vice-voorzitter) · Dagmar Brouwer · Prof. dr. Willem van der Does · drs. Malou van Hintum · Emilie van Kinschot · Thomas van Klaveren · Nathan Oosthoek · Frank Rensen · dr. Alexander Pleijter · Maarten Jesse Pot
Jaarabonnementen
Een jaarabonnement op *Mare* loopt van september t/m juni. Belangstellenden kunnen *Mare* thuisgestuurd krijgen door €35 over te maken op IBAN NL68RAB00103257950 ten name van Universiteit Leiden (o.v.v. *Mare* en SAP-nummer 6200092091) en vervolgens een bevestigingsmail met daarin hun adres te sturen naar redactie@mare.leidenuniv.nl.
Studenten betalen €25.
Ter controle graag in de bevestigingsmail ook het studentnummer vermelden.
Adreswijzigingen, klachten en opmerkingen over de toezending redactie@mare.leidenuniv.nl 071-5277272
Ingezonden mededelingen
Mededelingen voor het op donderdag verschijnende nummer moeten uiterlijk de voorafgaande donderdag 16.00 uur in het bezit van de redactie zijn.
ISSN 0166-3690

Humor in de wetenschap

Onlangs vroeg een studente me of ik ooit in een wetenschappelijke publicatie iets ludieks had gedaan, bijvoorbeeld een opzettelijk absurde voetnoot aanbrengen. Nee, heb ik niet, maar het kostte me enige reflectie om de redenen daarvoor te identificeren.

Het komt neer op mijn afkeer tegen flauwe ironisering: de uiteenzetting met de traditie, zoals die uit het apparaat blijkt, moet berusten op een adequate weergave van heersende meningen in het licht van kloppende feiten en een sluitende bewijsvoering. Wat je leest, dient zo betrouwbaar mogelijk te zijn. Tot mijn eigen verbazing is mijn cynisme nog niet ver genoeg gevorderd om ook de laatste rest heilige ernst jegens de wetenschap onderuit te halen. Dat was een opbouwende conclusie, mevrouw heeft de juiste vraag gesteld.

Pseudo-grappige verwijzingen treden inderdaad geregeld op in de literatuur, met name in dissertaties waarvan de schrijver – meestal een derderangs geest – pretendeert zich een vakgebied ondertussen dusdanig eigen te hebben gemaakt dat er geen ontzag meer voor nodig is. Zoiets is vrijwel altijd geforceerd en onsubtiel door te streven naar een oppervlakkige pointe, want men wil de geestigheid natuurlijk etaleren.

Het heeft op mij hetzelfde effect als ondraaglijk clowneske docenten die op college voortdurend harlekinades uithalen, vermeend uit pedagogische overwegingen, om de aandacht van het publiek te prikkelen, feitelijk echter uit narcisme, omdat ze te allen tijde andermans bevestiging nodig hebben.

(Hoe anders die heerlijk excentrieke Britse hebraïcus, die Jakobs droom van de engelen op de hemelsladder in Genesis 28 illustreerde door met koorden via een gordijnroede knuffelbeertjes te laten opstijgen en afdalen! *So charming; so amusing.*)

Met ludieke wetenschap vergaat het me zoals met de in Nederland zo geliefde cabaretvertoningen bij academische gelegenheden: ik mis het gen om die te kunnen appreciëren, voel me onder ongebreideld proestende mensen met kekke brillen en psychedelische overhemden als de omgekeerde tegenhanger van een randdebiel die tijdens een sombere film in een stille bioscoopzaal continu luikeels licht en hou dat alleen vol in de hoop om op deze manier boete te doen voor de zonden van mijn voorouders tot de primaten.

Toch is humor, de tweelingbroer van de fantasie, een essentieel onderdeel van wetenschap. Over dezelfde dingen te kunnen lachen, schept een band en verstevigt de sociale grondslag van het academisch leven (al waardeert niet iedereen elitaire moppen van het type 'Kan een analfabeet Akademielid worden? – Ja, maar geen corresponderend lid').

Daarnaast toont zich in komische werking van niveau intellectuele verfijning en behendigheid; zin voor onverwachte absurditeit geeft blijk van een ruime verbeelding, een briljant toegespitste formulering veronderstelt abstract denken alsmede een ontwikkeld taalgevoel. Tevens fungeert het drastische als remedie tegen cerebrale bloedarmoede en verschijnt in zelfspot hetzelfde relativeringsvermogen dat noodzakelijk is om de eigen positie in verband te kunnen brengen met wat door anderen wordt beweerd en daardoor een eigen plaats in een discussie te bepalen. Humor is acceptatie van een incongruente wereld, hoge komedie altijd een toneel des schijns. Er bestaat ook een geharnaste vorm: een sarcastische reactie op domheid en bekrompenheid is soms de enige manier om bij verstand te blijven.

Het belangrijkste is dat humor het speelse element van wetenschap weerspiegelt. Zij overstijgt de noodzaak en heeft geen maatstaf behalve het kunnen, maar ze is volkomen zinvol en, zoals het kind in T.S. Eliots gedicht *Animula*, een bron van vreugde en geborgenheid. Johan Huizinga belichtte het spel – als wedstrijd – als drijfveer van cultuur, Hugo Rahner doorgondde het – als levenshouding – theologisch. Een wetenschappelijk bestaan wordt gekenmerkt door ernst en blijheid tegelijk, want net als in de muziek is het proces met alle dwaalsporen en doorbraken al het resultaat.

Humor verwijst naar de betekenis van wetenschap die dieper gaat dan de rede, laat haar grenzen zien en is zonder eeuwigheid ondenkbaar. Als creatieve kracht vergt hij een ontspannen evenwicht tussen hansworst en zuurpruim; de permanente angst iemand te kwetsen brengt de vrolijke vrijheid terug tot infantiele leukheid. Dan beperkt brille zich tot malle maar ongevaarlijke voetnoten en andere manifestaties van academische frivoliteit.

HOLGER GZELLA is hoogleraar Hebreeuwse en Aramese taal- en letterkunde

Column

Mensen

Elke dag ontwaken met een dreun

Depressie als keerzijde van de Insta-gelukscultuur

Het lijkt geruststellend om depressie te zien als hersenkwaal, maar het is eerder een afstemmingsstoornis, zegt psycholoog Bert van den Bergh. Hij schreef het boek *De schaduw van de zwarte hond*.

DOOR VINCENT BONGERS 'Ik studeerde in de grimmige jaren tachtig in Amsterdam. Daar heerste toen echt een "no future"-gevoel', vertelt psycholoog en filosoof Bert van den Bergh. 'Door mijn studies was ik eigenlijk mijn eigen fundamenteen aan het ondergraven. Niets was meer zeker en alles leek oplichterij. Verder overleed mijn vader in die tijd. Ik raakte in een depressieve toestand. Ik nam afstand van het gekrakeel van buiten. Deed mijn best om connecties te verbreken. Dan vind ik mijzelf wel weer, was het idee. Dat bleek een illusie. Juist door me weer op die connecties met anderen te richten, ben ik er weer uit gekomen zonder professionele hulp.'

Van den Bergh, docent aan de Haagse Hogeschool, promoveerde onlangs in Rotterdam op een onderzoek naar depressie in de moderne tijd. Vrijdag geeft hij in Leiden een lezing over de vermeende 'mentale crisis van de student'.

Deze maand verscheen de publieksversie van zijn proefschrift: *De schaduw van de zwarte hond*. 'De black dog is een bekende metafoor voor het fenomeen depressie. Zo duidde Winston Churchill zijn duistere buien met deze term aan.' Er wordt enorm veel gesproken over depressie, zegt de psycholoog. Voetballer Andrés Iniesta openbaarde al eerder dat hij er aan leed. 'Vorige week was het Depressiegala. Qmusic-dj Stephan Bouwman begon vorig jaar midden in een radio-uitzending over zijn depressie.'

Heerst er ook een depressie-epidemie onder studenten? Dat durft Van den Bergh niet te beamen. Het is volgens hem niet eens duidelijk waar we het precies over hebben.

'Depressie is een containerbegrip geworden voor allerlei zaken: van somberheid tot burn-out. Het heersende idee is dat het in onze moderne tijd de keerzijde is van de Facebook en Instagram-gelukscultuur. We moeten actief en interactief, dynamisch en met de toekomst bezig zijn. Autonomoos zijn, en toch midden tussen de mensen staan. Iemand die in een depressie zit, wil dat juist niet.'

Maar wat ervaren die mensen dan? 'Vaak wordt gezegd: extreme somberheid. Maar die typering voldoet niet. Ze voelen juist vaak helemaal niets meer. Of vooral eenzaamheid. Je hoort dan: "Ik heb familie en veel vrienden en toch voel ik me dood- en doodeenzaam."

Van den Bergh is kritisch op hoe de gezondheidszorg depressie aanpakt. 'In Nederland is het *Diagnostic and Statistical Manual of*

Mental Disorders (DSM) een heel richtinggevend handboek in de geestelijke gezondheidszorg. Op basis van een lijst criteria in die bundel wordt vastgesteld om welke stoornis het gaat. Die DSM heeft een biomedische benadering: er moet een medische verklaring zijn. We manoeuvreren onszelf die medische kant op. Dat is ook wel prettig: "Ik heb iets wat heel erg verschrikkelijk is, als ik op-

sta wil ik niet meer aan mijn dag beginnen." Dan is het wel handig als iemand vaststelt dat het aan de hersenen ligt en dat daar dan een medicijn voor is.'

Volgens Van den Bergh is depressie meer een 'afstemmingsstoornis'. 'Je kunt niet alleen actief zijn, maar moet af en toe ook kiezen voor passiviteit. Die afwisseling is tamelijk verstoord geraakt. We staan continu aan, zelfs 's nachts. De wereld wordt niet meer helemaal uitgeschakeld. Dat verstoort je ritme en beïnvloedt de stemming. En juist de meest primaire toegang tot de wereld is stemming. Voor je gaat denken, voel je de omgeving al aan. Je merkt het ook als je bijvoorbeeld een café binnenstapt. Je voelt de ruimte aan. Het is een prettige ervaring, of juist niet. Met al die dingen ben je onbewust steeds bezig. Je staat op. Je hebt een plan: naar college gaan of contact opnemen met vrienden. Daar doe je wel moeite voor, al lijkt dat vanzelf te gaan. Bij sommige mensen is dat proces grondig verstoord. Die voelen zich geen deel meer van dat geheel. Die krijgen elke keer dat ze wakker worden een dreun. Die hebben die connectie niet meer.'

Die verbanden opnieuw aanleggen is heel lastig. 'De schrijver Johann Hari heeft ook aan depressie geleden en schreef daarover het boek *Lost Connections*. Hij geeft als voorbeeld dat mensen die zich rot voelen, de neiging hebben zichzelf te verwennen door iets leuks te kopen. Dat geeft even een fijn gevoel, maar daarna voel je je nog slechter. Iets leuks doen voor een vriend of een familielid werkt beter, ook al heb je daar eigenlijk helemaal geen zin in. Je doet dan twee dingen: Je bevestigt een connectie met die persoon, en doet deze ook nog een plezier. Zo kun je een eenzaam gevoel enigszins repareren.'

Colloquium: levensfilosofie
Lipsius, vrijdag 1 februari
11:00-17:00

Foto Patricia van de Camp

We kunnen best zonder hem

Stop met doemdenken: het gaat helemaal niet zo slecht en de wereld kan de VS missen

Trump luidt echt niet het einde der tijden in, betoogt de Indiaas-Canadese politicoloog Amitav Acharya. De Amerikaanse wereldorde heeft nooit bestaan, en buiten het sombere Westen is iedereen positiever.

DOOR VINCENT BONGERS Wordt de zorgvuldig opgebouwde vrije democratische wereld aan gort geholpen door de *America First*-politiek van Donald Trump? 'Onzin', zegt Amitav Acharya, hoogleraar international relations aan American University in Washington, die op dinsdag 5 februari een lezing geeft in Wijnhaven. 'Als er al ooit echt sprake was van zo'n orde, dan heeft de teloorgang daarvan vrijwel niets te maken met Trump. Hij is niet meer dan een symptoom. Ik schreef al in 2014 een boek met de titel *The End of American World Order*, dat er nodige aan het veranderen is in de rol van Amerika op het wereldtoneel. Dus ruim voor de komst van deze president.'

Na de Tweede Wereldoorlog nam de

Het schilderij 'The Republican Club' van Andy Thomas (met tien Republikeinse presidenten) dat Trump liet ophangen in het Witte Huis.

internationale samenwerking tussen landen toe. De Verenigde Naties werden opgericht en aan de hand van Amerika zou vrijheid en democratie over de wereld verspreid worden. Acharya: 'Columnisten schrijven nu dat de wereld uit elkaar aan het vallen is. Ik vind dat erg lichtzinnig en oppervlakkig. Kranten als

The Washington Post en *The New York Times* hebben geen oog voor hoe het met de bevolking gaat in landen buiten de Westerse wereld. Daar zijn eigenlijk best veel mensen die vinden dat het best oké gaat in de wereld. Ze zijn daar veel optimistischer over de toekomst dan in Europa en Amerika.'

Hoe dat kan? 'Ik reis vaak naar China en India; het land waar ik opgroeide. Voor een groot deel van de bevolking in deze landen is het leven verbeterd. Daar denken ze echt niet dat de wereld verbrokkelt. Ze liggen niet wakker van getouwtrek over Oekraïne.'

Volgens Acharya was er eigenlijk nooit echt sprake van een Amerikaanse wereldorde. 'Het was meer een clubje van Westerse landen. China en India maakten er bijvoorbeeld geen deel van uit. Die zogenaamde orde was ook altijd heel fragiel en instabiel. En er waren nog steeds gewelddadige conflicten. Sterker nog, nu zijn er minder.'

De politicoloog erkent dat Amerika onder Trump 'in de aanvalsmodus is gegaan en bepaalde elementen van de zogeheten vrije wereldorde eroderen'. Maar dat ondermijnt internationale organisaties niet, vindt hij. 'Oké, de VS zijn uit UNESCO gestapt. *Big deal*. Ze trekken zich ook terug uit de Mensenrechtenraad van de VN, maar ze zitten nog wel in de Veiligheidsraad, het IMF en de Wereldbank.' Internationale samenwerking

verdwijnt echter absoluut niet als de VS een minder actieve rol spelen. 'Ik denk dat de invloed van wereldwijde organisaties als de VN minder groot gaat worden. Dit is een tijd van meer regionale samenwerkingsverbanden, een *multi-plex world* noem ik dat. Private stichtingen, bedrijven, regio's en landen slaan vaak gericht op specifieke kwesties de handen ineen.'

Ook het pessimisme in Europa vindt Acharya overdreven. 'Het lijkt soms wel alsof de EU ten onder gaat. Geen sprake van. Dat negativisme is het gevolg van de enorme hype over de Unie. Dit samenwerkingsverband was het model waar iedereen naar moest streven. In de realiteit kon de EU niet voldoen aan die opgeblazen verwachtingen.'

En de Brexit dan? 'Tja, de Britten. Die kwamen er al laat bij, hadden er nooit echt zin in, en bleven altijd grote belangen buiten de Unie houden. En nu gaan ze als eerste weg. Dat is niet het einde van de Unie. Veel in de EU werkt toch gewoon nog. Al dat doemdenken is niet nodig.'

Nieuws

Tamponautomaat

Studentenpartijen willen dat de universiteit automaten met maandverband en tampons in de grote universiteitsgebouwen plaatst. Dat vroegen ze maandag tijdens de universiteitsraadsvergadering aan het college van bestuur. Ze hebben gevraagd of er in ieder geval bij de drukst bezochte toiletten een dergelijke machine kan komen te staan. Daarnaast hebben ze verzocht dat de universiteit geen winst maakt op de verkoop uit de apparaten, zodat de tampons en maandverband betaalbaar blijven voor studenten. Sinds kort staan op de universiteit wel automaten van School Supply, waar ook tampons in zitten. Die zijn wel van een extern bedrijf, met winstootmerk.

Geschiedenisprijs

Leids geschiedenisstudent Friso van Nijmegen heeft met zijn bachelorscriptie *'Hoe loopt het af met La Rochelle?'* de jaarlijkse De Elsevier Weekblad/Johan de Witt-geschiedenisprijs gewonnen. Zijn scriptie richt zich op de berichtgeving in de Republiek der Nederlanden over het beleg van de protestantse Franse havenstad La Rochelle door de katholieke Franse koning Lodewijk XIII in 1627/28. De beste masterscriptie was van Lidewij Nissen van de Radboud Universiteit. De Elsevier Weekblad/Johan de Witt-geschiedenisprizen gaan naar de beste bachelor- en/of masterscriptie, die betrekking heeft op de Republiek der Nederlanden in de 17e eeuw.

Hartbeurzen

Drie onderzoekers van het Leids Universitair Medisch Centrum vorige week een zogeheten Dekkerbeurs van de Hartstichting. Ze krijgen samen ruim 670.000 euro, om te besteden aan onderzoek naar harten vaatziekten. Arts-onderzoeker Hine van Os van de afdeling Neurologie krijgt 147.000 euro voor zijn onderzoek naar het beter inschatten van het risico op een beroerte bij vrouwen. Friso Rijnberg van de afdeling Thoraxchirurgie krijgt hetzelfde bedrag voor een onderzoek naar het verhelpen en voorkomen van problemen bij mensen met een zogeheten eenkamerhart. Hoogleraar Jessica Kieft-de Jong van Public Health ontving 377.000 euro voor onderzoek naar nieuwe methoden om mensen te helpen gezonder te eten.

Lustrumfeest

Minerva wil in de zomer hun lustrum vieren in het grote, leegstaande postkantoor bij de Schipholweg. Dat meldt *Leidsch Dagblad*. De vereniging heeft een vergunning aangevraagd bij de gemeente. Het pand staat al een tijd leeg, en zal op gegeven moment gesloopt worden zodat er een appartementencomplex en een brandweerkazerne kunnen worden gebouwd. Tussen het pand en de omliggende wijken ligt een spoorbaan, of er staan kantoorpanden. Het is dus niet waarschijnlijk dat Minerva problemen krijgt met buurtbewoners, zoals Augustinus vorig jaar. Die kozen een schaatshal voor het lustrumfeest, maar kregen veel kritiek van buurtbewoners die zich zorgen maakten over overlast.

Zes ton

Twee Leidse wetenschappers zijn in de prijzen gevallen bij de Ammodo Science Awards 2019. Lenneke Alink, hoogleraar pedagogiek, en universitair hoofddocent Engelse literatuur Nadine Akkerman krijgen elk een geldbedrag van 300 duizend euro voor fundamenteel onderzoek in hun vakgebied. Alink doet onderzoek naar de oorzaken van kindermishandeling. Akkerman onderzoekt oude brieven. Vorig jaar publiceerde ze een boek over vrouwelijke spionnen in de zeventiende eeuw, die ze bij dit archiefonderzoek had ontdekt.

Rectificatie

Mare schreef vorige week in het artikel *'Defensie snakt naar geld'* (Mare 15) dat staatssecretaris van Defensie Barbara Visser van het CDA is. Dit moet de VVD zijn.

HOOGLERAAR ORTHOPEDAGIEK
MET LEER-EN GEDRAGSPROBLEEM

Prof gaf fraude zelf toe

> Vervolg van de voorpagina

'Ik schrijf voortdurend aanvragen en zet daar soms mijn eigen en soms andere namen op. Het gaat erom wat de kansen verhoogt', schreef ze in een mail aan een van haar promovendi. De commissie vond de verdediging van Bus, die zei dat ze heel hevig geëmotioneerd was toen ze de mail schreef, niet aannemelijk.

Daarnaast haalde de pedagoog namen van onderzoekers van artikelen, terwijl ze wel degelijk hadden bijgedragen aan de publicatie. Dat is

schadelijk, zegt de commissie: niet alleen hebben de onderzoekers geen erkenning voor hun werk, maar wetenschappers worden beoordeeld op hun publicaties. Als je naam niet boven zo'n artikel staat, kan het je carrière dus schaden.

De commissie begrijpt alleen niet waarom Bus dat deed. Bij subsidieaanvragen heeft het aanpassen van namen een doel: meer geld binnenhalen. Bij publicaties is dat niet aan de orde. De commissie vermoedt dat het onveilige werkklimaat hiermee te maken had: 'Er kan zelfs geen

berekenende reden een rol gespeeld hebben, behalve het bovenvermelde verdeel- en heersbeleid.'

De betreffende afdeling bij pedagogiek lag eerder onder vuur, omdat er sprake was van een jarenlange angstcultuur. Het faculteitsbestuur stelde interim-directeur Erik Fischer aan om de problemen te onderzoeken. Die schreef een vernietigend rapport en wees drie wetenschappers aan als schuldigen: Bus, haar man Rien van IJzendoorn, en Marianne Bakermans. Van IJzendoorn is sindsdien op gedwongen verlof, Bakermans is

nog steeds werkzaam op de faculteit. Bus was al met pensioen.

Wat er gebeurt met de conclusies van de commissie, is nog niet duidelijk. 'Het college van bestuur van de Universiteit Leiden heeft het advies van de CWI in een voorlopig besluit integraal overgenomen – voorlopig, omdat de betrokken medewerker zes weken de gelegenheid heeft om bij het Landelijk Orgaan Wetenschappelijke Integriteit een nader advies te vragen', meldt de universiteit in een reactie. 'Pas daarna kan een definitief besluit worden genomen.' **AK**

Studieschuld put student uit

Studenten met een lening hebben meer last van psychische problemen dan niet-leners, concludeert studentorganisatie ISO op basis van eigen onderzoek. Ze zijn vaker emotioneel uitgeput en kampen meer met extreme vermoeidheid.

Het Interstedelijk Studentenoverleg (ISO) gaf onderzoeksbureau Motivation opdracht voor een enquête, die werd uitgezet onder ruim 500 studenten van hbo en universiteit.

Daaruit bleek dat studenten met een lening vaker last hebben van extreme vermoeidheid en emotionele uitputting (50 en 40 procent) dan studenten zonder lening (39 en 31 procent). Ook maken ze zich meer zorgen om hun financiële situatie (39 procent, versus 30 procent van de niet-leners) en zijn ze banger een burn-out te krijgen (19 vs. 12 procent).

Het ISO wil met de resultaten laten zien dat het afschaffen van de basisbeurs invloed heeft op het welzijn van de studenten.

'Lenen raakt studenten niet alleen in de portemonnee, maar ook emotioneel', zegt voorzitter Tom van den Brink. 'Dat is met dit onderzoek een feit geworden.'

De organisatie wil erkenning van minister Ingrid van Engelshoven, van Onderwijs, dat het leenstelsel van invloed is op het welbevinden van studenten.

Van den Brink: 'De bal ligt nu bij de minister om te erkennen dat lenen, naast vele andere factoren, meespeelt bij de ervaren prestatiedruk en psychische klachten bij studenten.'

Van Engelshoven reageert in het *Algemeen Dagblad* dat uit onderzoek van haar eigen ministerie juist blijkt dat studenten sinds 2012 juist minder klagen over financiële problemen. De stress van studenten komt door een 'opeenstapeling van factoren', zegt ze. Studenten stellen hoge eisen aan zichzelf, en ervaren ook druk door sociale media, zegt de minister.

Studenten moeten niet meer lenen dan nodig, zegt ze. 'Maar zij moeten zich ook realiseren dat vanwege de sociale terugbetaalvoorwaarden het hebben van een studielening geen bron van zorg hoeft te zijn.'

Het ministerie heeft het RIVM opdracht gegeven tot een groot onderzoek naar studentenwelzijn. De minister wacht daar de resultaten van af. **AK**

Leidens Ontzet met ecobekers

Canal Cups, de biologiestudenten die zich inzetten voor statiegeldbikers bij Leidse evenementen, heeft succe: hoogstwaarschijnlijk aan deze 3 oktoberviering de wegwerpbekers al in de ban.

De gemeente Leiden, de 3 October Vereniging en horecaondernemers lijken het eens te zijn dat het aanstaande 3 oktoberfeest gevierd wordt met statiegeldbikers.

Nu zat het verduurzamen van de bekiers al wel langer in de planning, maar volgens biologiestudent Auke-Florian Hiemstra kan Canal Cups 'dit feestje zeker meevieren'. Hiemstra: 'Al sinds 2001 zegt de gemeente dat ze het jaar erop gaan invoeren. Het is heel stom dat de gemeente er zo lang over heeft gedaan, want het is niet zo dat Leiden ermee vooroploopt. We kunnen het gewoon afkijken van andere gemeenten. Dat het nu opeens zo snel is gegaan, zal ongetwijfeld met onze acties te maken hebben.' Canal Cups begon met een schoonmaakactie in de grachten, en kwam daarna met een media-offensief, mede dankzij de expositie van opgeviste bekiers in de Old School aan het Pieterskerkhof.

'De organisatie van de Gentse fees-

ten was eerst heel erg tegen ecobekers', weet Hiemstra, 'maar nu zijn ze juist ambassadeur geworden. Het werkt namelijk heel goed. Een beker die in het milieu terecht komt, ligt daar driehonderd jaar. Een beker die je moet terugbrengen in ruil voor je statiegeld, daar kan je driehonderd jaar lang bier uit drinken.'

De Leidse afdeling van Groen-Links claimt nu de overwinning op hun Facebookpagina, zegt Hiemstra. 'Dat is helaas politiek, het hoort erbij. Aanvankelijk was de planning om het nog drie jaar uit te stellen, maar ik weet zeker dat het door ons in een stroomversnelling is geraakt. We hebben alle politici uitgenodigd voor onze expositie, en uitgelegd waar al die bekiers heen gaan als ze in de gracht belanden. Daar waren ze echt stil van. Wat ons in honderd dagen is gelukt, daar deed de politiek twintig jaar over.'

Deze donderdag spreken de studenten bij de commissievergadering. 'De boodschap wordt: laten we het nu ook echt gaan doen. Want we zijn er nog niet: de belofte om het ook echt in te voeren is al tig keer gedaan. We gaan pas feestvieren als we met een ecobeker in onze hand staan. Tot die tijd blijven we de druk opvoeren.' **SVL**

Verzet tegen colleges opnemen

‘Dit stuit docenten tegen de borst’

De faculteitsraad van FGGA is niet te spreken over een memo van het faculteitsbestuur over het opnemen van hoorcolleges.

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK Die geeft de docenten het gevoel dat het opnemen een verplichting wordt en dat hiervan alleen bij zwaarwegende redenen kan worden afgezien.

Dat bleek maandag tijdens de faculteitsraadsvergadering bij Governance and Global Affairs. Stu-

dentraadslid Nina Eijpe benadrukte namens de raad blij te zijn dat de hoorcolleges worden opgenomen in de zalen waar dit technisch mogelijk is, maar dat de toon van de memo tot veel weerstand heeft geleid.

‘Eventuele tegenargumenten voor het opnemen van colleges worden in hetzelfde stuk ontkracht, dus docenten krijgen daardoor het gevoel dat ze er niets meer tegenin kunnen brengen’, zegt Eijpe. ‘Het zou beter zijn om argumenten te noemen die de docenten juist enthousiasmeren.’

Een van de dingen waar de raad te-

genaau loopt, is dat een docent alleen onder het opnemen van colleges uit kan als die ‘aantoonbaar en/of zwaarwegende bezwaren heeft voor het opnemen en publiceren van hoorcolleges’, zo staat in de memo.

Eijpe: ‘Ik denk dat dat de docenten tegen de borst stuit. We willen dat die “tenzij” een opening is tot een gesprek. Dat lijkt nu niet te kunnen.’ Vice-decaan van het faculteitsbestuur Koen Caminada brengt daar tegenin dat dit wel mogelijk is: ‘De onderwijsdirecteuren kunnen het opnemen van de hoorcolleges met

de docenten heroverwegen.’ Daarnaast wijst hij erop dat docenten na de opnames de mogelijkheid hebben stukken uit de colleges te knippen.

Een ander punt waarover de raad valt, is de formulering in de memo dat docenten verplicht zijn onderwijs van hoge kwaliteit te leveren ‘in ruil voor een salaris’.

Daarnaast vindt Kaoutar Ouhssaine van de personeelsgeleding het van belang om de docenten meer bij het proces te betrekken. ‘We moeten ons afvragen hoe we de docenten hierin mekrijgen. We willen dat er vanuit

het bestuur een stukje geruststelling komt.’

Bovendien voorziet studenteraadslid Rik Evers dat studenten wellicht minder fel met elkaar in discussie gaan als ze weten dat hun stemmen worden opgenomen. ‘De discussies bij bijvoorbeeld crisis & security management en security studies zijn vaak erg enthousiast en niet altijd even comfortabel. Ik vraag me af of dit effect heeft op wat ze nog willen zeggen. Het is dus ook belangrijk om duidelijk te communiceren welk college wel en niet wordt opgenomen.’

Eindbaas op gypen

Ter gelegenheid van een nieuwe tentoonstelling over de 444-jarige band tussen stad en universiteit, trakteerde burgemeester Lenferink rector magnificus Carel Stolker op een paar strakke, rode Leidse sneakers. Andersom werd Lenferink getrakteerd op een stel mooie 444-sokken. Stolker draagt zijn nieuwe aanwinst met zichtbaar plezier. De expositie is tot en met 12 mei te zien in de hal van het Stadhuis. Foto Taco van der Eb

Waar gaat extra onderzoeksgeld heen?

Meer geld, meer diversiteit en minder tijdelijke contracten. Minister Van Engelshoven presenteerde deze week haar visie op de komende vier jaar wetenschapsbeleid.

In de uitgebreide Kamerbrief zet de minister uiteen wat haar visie, ambities en beleidsplannen zijn. Wat zijn de hoofdpunten?

- Meer jaarlijks geld voor onderzoek. Vorig jaar gaf het ministerie van OCW daar 175 miljoen aan uit, dat moet vanaf 2020 opgelopen zijn tot 250 miljoen per jaar.
- Daarnaast komt er eenmalig honderd miljoen voor ‘onderzoeksinfrastructuur’.
- Daarvan is 30 miljoen voor deelname aan *Square Kilometer Array*, een internationaal radiotelescoopproject, en 20 miljoen voor digitale infrastructuur, met als prioriteit supercomputers.
- Het Europese programma Horizon 2020 loopt op zijn eind (het is immers al bijna 2020). Als het aan het kabinet ligt, stelt de opvolger harde eisen aan *open science* bij de wetenschappers die er geld van krijgen. En in Nederland sowieso alle publicaties betaalmuurvrij, vanaf volgend jaar.
- Meer geld voor de Nationale Wetenschapsagenda, en meer

geld voor wetenschapscommunicatie. Dat in de vorm van een pilotproject van 1 miljoen, waar wetenschappers die iets met communicatie willen doen uit kunnen putten via NWO.

- Minder tijdelijke contracten, meer aandacht voor onderwijs. Naast de Spinoza- en de Stevinprijs moet er ook nog een onderwijsprijs komen. Wij stellen alvast de naam Boerhaavepremie voor.
- Meer diversiteit zowel in personen als in wetenschappelijke perspectieven. Er komt vijf miljoen extra voor de zogeheten Vernieuwingsimpuls (bepaalde subsidies van NWO), en die wordt ingezet voor meer vrouwen in de bètawetenschappen en het stimuleren van onderzoekers met een migratieachtergrond. Daarbovenop komt nog eens 1,4 M van NWO en OCW om diversiteit te bevorderen via verschillende NWO-procedures. Dit gaat dan ‘concreet, maar niet uitsluitend’ om trainingen van commissieleden en deskundigheidsbevordering.
- #MeToo komt ook in universiteitsland voor, al bleef het aantal ontslagen proffen tot nu toe opvallend laag. Het Landelijk Netwerk Vrouwelijke Hoogleraren werkt aan een onderzoek naar de

grootte van het probleem. Van Engelshoven wacht het rapport af, en zal op basis daarvan actie ondernemen.

- 25 miljoen erbij voor onderzoek aan de hbo’s.
- Er komt dus geld bij voor onderzoek, maar is het genoeg? Nederland heeft met Europa afgesproken dat we eigenlijk drie procent van ons BBP in R&D moeten investeren. Vervolgens heeft Nederland bepaald dat dat wat veel is, en besloten dat 2,5% al goed is. We zitten nu op 1,99%. Volgens het Rathenau Instituut zouden de publieke uitgaven met € 1,9 miljard per jaar extra moeten stijgen om die 2,5% te halen. Het kabinet investeert in totaal € 400 miljoen extra in onderzoek om “zicht houden op die doelstelling.”
- En de rest van de wereld? ‘Het is duidelijk dat de investeringen van landen waarmee wij ons willen meten, zoals Duitsland, VS en China, hoger zijn en sneller oplopen dan de investeringen van Nederland.’ Ah, dat klinkt wel als een dingetje, toch? Nou, wees gerust want de minister vindt ‘het belangrijk dat de partijen in het onderzoeksveld hebben aangegeven ook zelf alert te zijn op de toekomstbestendigheid van het stelsel.’ **BB**

Mailregels tegen werkdruk

De faculteit Rechten is bezig met een plan om de werkdruk aan te pakken. Zo komt er een mailprotocol om de communicatie tussen student en docent in betere banen te leiden.

Verder moet werk achter de schermen beter gewaardeerd en beloond worden. Wellicht kan het onderwijs en het nakijkwerk ook nog wel efficiënter. En moet de tweede lezer van een scriptie al het werk van de eerste lezer overdoen, of kan dat sneller?

‘Er komt een plan om de werkdruk aan te pakken’, zei decaan Joanne van der Leun, maandag tijdens de raadsvergadering. ‘Dat werkdruk echt een punt van zorg is, blijkt ook uit de personeelsmonitor. Rechten doet het op veel punten heel goed. Als je echter kijkt naar het kopje “werk uitvoeren binnen contracturen”, dan scoort de faculteit laag.’ Op 7 januari had de faculteit een bijeenkomst over werkdruk georganiseerd, en inmiddels is er een stuk met voorstellen. Waaronder dus

een emailprotocol voor studenten. ‘Wanneer kun je mailen, en wanneer kun je dan vervolgens een reactie van een docent verwachten’, vat Tobias Korvinus van studentenpartij ONS het samen. ‘Wel moet dan ook duidelijk worden gemaakt wat het protocol is en waarom het er is.’

‘Het gaat inderdaad om helderheid van beide kanten’, aldus Van der Leun. ‘Wat we nu zien is dat er op heel veel manieren gecommuniceerd wordt tussen studenten en docenten. Via Blackboard, mail en telefoon. Het is niet helder hoe dat contact eigenlijk het beste kan verlopen. Dus bedenkt iedereen zijn eigen invulling. Werk een keer goed uit hoe het beter kan, en voer dat dan faculteitsbreed in. We moeten dat protocol ook duidelijk in het eerste jaar overbrengen aan de studenten. Die denken misschien wel dat als je op zondagmiddag naar een docent appt, dat je dan ook die dag antwoord krijgt. Als dat niet zo is, wat wel waarschijnlijk is, dan kun je dat maar beter van tevoren weten.’ **VB**

‘Mensen zijn begaan met Zhangs verhaal’

De inzamelingsactie voor de ouders van de bij een brand omgekomen sterrenkunde-promovendus Maolin Zhang haalde in een week tijd tienduizenden euro’s op.

Professor Huub Röttgering, u was zijn begeleider. Gecondoleerd.

‘Dank. Ik kende Maolin al twee jaar, en we werkten al anderhalf jaar samen op verschillende projecten. Daar komt nu abrupt een einde aan. Het klinkt misschien wrang, maar wij sterrenkundigen zijn eraan gewend dat zoiets gebeurt, want we zitten in grote projecten met telescopen en raketten, waar veel mensen in samenwerken. De maandag erop hadden we een vergadering met studenten, postdocs en mensen van de Chinese gemeenschap aan de Universiteit Leiden. Daar werd al gauw duidelijk dat een pensioen voor zijn ouders niet geregeld was. In China, en zeker het deel waar hij vandaan komt, zijn je kinderen je oudedagvoorziening.’

Toen is die inzameling opgezet?

‘Het is onvoorstelbaar, maar de teller staat nu op al meer dan 64.000 euro, afkomstig van zo’n tweeduizend donoren. Mensen zijn enorm begaan met het verhaal: iemand met zo’n bescheiden achtergrond – zijn ouders zijn boeren – die naar de prestigieuze Tsinghua-universiteit gaat, en daar zijn passie voor de

sterrenkunde ontdekt. Hij gaat op een buitenlands avontuur, en dan gebeurt er dit. Zijn ouders zijn vooral bezig met zijn nagedachtenis, en helemaal niet met geld of financiën.’

En straks? Vliegt er dan iemand naar China om hen een grote zak yuans te overhandigen?

‘We weten nog niet precies hoe we dat gaan doen. We zijn in overleg met het Leidse college van bestuur en mensen van Tsinghua over hoe we dat het beste kunnen aanpakken, ook belastingtechnisch. Je zou het vast kunnen houden en maandelijks een uitkering doen. We gaan het verstandig aanpakken, in elk geval.’

Een soort collectieve levensverzekering voor buitenlandse promovendi, is dat een idee?

‘Het viel mij juist op hoe goed alles geregeld was in de verzekering die Maolin had. Alle kosten, de begrafenissen en dergelijke, waren gedekt. Maar een pensioen voor de ouders niet. De ouders van een Nederlandse promovendus krijgen ook geen pensioenuitkering als hij of zij overlijdt. Dat is iets wat in elk land anders geregeld is. Misschien dat Nederlandse universiteiten er samen eens naar kunnen kijken.’ **BB**

Bijdragen aan de crowdfundingactie voor Maolin Zhang kan via www.steunleiden.nl

Broze botten kunnen spreken

Onderzoek naar achttiende-eeuwse skeletten verradt gebrek aan vitamine D

Nederlanders in de achttiende eeuw leden aan de 'Engelse ziekte'. En omdat die aan-doening wordt veroorzaakt door een gebrek aan zonlicht, zegt dat veel over hoe mensen leefden.

DOOR ANOUSHKA KLOOSTERMAN Zonlicht is gezond, want het zorgt voor vitamine D, en dat zorgt ervoor dat je botten hard worden. Blijven botten zacht, dan kun je er letterlijk doorheen zakken, waardoor ze vervormen. Bij kinderen heet die ziekte rachitis.

Het was een behoorlijk probleem tijdens de industriële revolutie: door het fabriekswerk, de luchtvervuiling en de schaduw van de hoge gebouwen kregen mensen te weinig zonlicht. Vooral in het zwaar geïndustrialiseerde Londen verspreidde de ziekte zich door de armste wijken, en liepen kinderen rond met O-benen of verwrongen ledematen. Daarom heet rachitis ook wel 'de Engelse ziekte'.

Maar nu blijkt dat Nederlandse boeren net zo goed een tekort hadden aan vitamine D. Dat ontdekte fysisch antropoloog Barbara Veselka, die dinsdag promoveerde met haar onderzoek naar populaties uit Gouda, Rotterdam, Beemster, Roosendaal en Hattem. In de zeventiende tot negentiende eeuw waren deze plekken platteland, of hooguit kleine steden. Daar was genoeg zonlicht, zou je zeggen. Maar toch leed een op de drie kinderen tot drie jaar aan rachitis. Dat is net zoveel als in de grote steden.

'Ik was verbaasd dat het zo hoog was', zegt Veselka. 'Ik had wel verwacht dat het er zou zijn – ik kon me niet voorstellen dat geen geval van rachitis gevonden zou worden: op deze breedtegraad maak je namelijk van november tot maart geen vitamine D aan. Maar bij één op de drie, dacht ik: "Potverdikkie. Hoe kan dat nou?"'

Hoe vervelend het destijds ook voor de patiënten was, vitamine-D-tekort is wel handig voor archeologen. Die kunnen het in botresten terugvinden. Bovendien kan een gebrek aan zonlicht weer van alles vertellen over hoe mensen leefden. Dan begint de puzzel. Als het niet aan de hoge gebouwen en fabrieken lag, waaraan dan wel? Niet aan voedsel, zegt Veselka: 'Een kleine hoeveelheid vitamine D komt voor in vette vis en levertraan. Een grote rol heeft dat niet gespeeld. Dus je gaat terug: wat zorgt ervoor dat je weinig zonlicht hebt? Dat zijn activiteiten of gebruiken. Bijvoorbeeld kleding. Geen boerka's of iets dergelijks, maar het was niet netjes om veel huid te laten zien. Dus je stelt weinig huid bloot aan de zon.'

'Het duidelijkst was dat er een verschil was

Foto Wellcome Images

in activiteiten tussen mannen en vrouwen. De mannen werkten op het veld, vrouwen deden meer dingen in en om het huis, waardoor je weinig zonlicht krijgt. Wassen en koken. En ook al moet je buiten boter karnen, dat doe je in de schaduw. Daardoor had het merendeel van de vrouwen vitamine D-tekort.'

Er was wel een obstakel: hoewel rachitis goed te zien is, is de volwassen vorm, osteomalacie, heel moeilijk te vinden in volwassen skeletten. Kinderen groeien nog, dus die hebben relatief meer zacht bot. Bij volwassenen groeien botten niet meer. 'Je moet het al veel langer hebben om iets te kunnen zien dat je kan toeschrijven aan de ziekte – zoals verminderde botdichtheid.'

Ze vond onder boerenpopulaties dan ook maar één skelet met osteomalacie, maar dat betekent niet dat het niet vaker voorkwam. Door tanden in een micro-CT-scanner te leggen, kon ze vaststellen dat drie personen al een vitaminedekort hadden toen ze in de baarmoeder zaten. 'Aan het tandbeen kun je zien wanneer er demineralisatie heeft plaatsgevonden. Zo kunnen we zien op welke leeftijd iemand vitamine D-tekort heeft gekregen. En er was een drietal met een tekort *in utero*, dus terwijl ze in de maak waren.'

Dat kan maar een ding betekenen. 'Dat de moeders ook op het moment dat ze zwanger waren, vitamine D-tekort hadden. Dus ook al heb ik geen zichtbare laesies (beschadigingen, *red.*) gevonden, ze waren er wel degelijk, minimaal drie vrouwen die volwassen vitamine D-tekort hadden. En nu heb ik niet alle mensen onderzocht, dat paste niet in het budget. Maar daar wil ik in de toekomst naar gaan kijken.'

Omdat het zo moeilijk is volwassen skeletten te vinden met duidelijke osteomalacie, onderzocht ze ook een speciale groep: psychiatrische patiënten, afkomstig uit Bloemendaal. Daar stond tot begin vorige eeuw psychiatrisch ziekenhuis Meerenberg, met een eigen begraafplaats. In die tijd werden extreme gevallen soms jarenlang binnengehouden.

'Als je ergens osteomalacie kan vinden, is het daar', zegt Veselka. 'Ik wilde het wel toegevoegd hebben, ook vanwege de sociaal-culturele gebruiken. Men maakte de keus: we houden de patiënt binnen. Dan kun je inschatten na hoeveel tijd je osteomalacie gaat zien in het skelet. Je moet echt lang zijn opgesloten en geen vis hebben gegeten, wil je het ontwikkelen. Gelukkig voor mij, niet voor die mensen, zat er een viertal skeletten bij met prachtige kenmerkende laesies. De gangbare opvatting was: als je ziek bent, moet je in bed liggen. Dat betekent dus geen zonlicht. Het is een extreem voorbeeld, maar je kan zo wel zien hoe gebruiken vitamine D-niveaus kunnen beïnvloeden.'

Slangen verdelgen? Pak pijnstillers!

Paracetamol blijkt ontzettend giftig te zijn voor slangen. Een Leidse promovendus zocht uit hoe dat kan.

DOOR BART BRAUN Ergens in de jaren vijftig moet er een klein groepje bruine nachtboomslangen, misschien zelfs één enkel zwanger vrouwtje, zijn aangekomen op het Micronesische eiland Guam. De meeste mensen kennen dat omdat het juridisch gezien bij de Verenigde Staten hoort – het is dat stukje Amerika dat door Noord Korea met een kernraket geraakt zou kunnen worden – maar biologen kennen het vanwege de slangen.

Meestal als er ergens een nieuwe dier- of plantensoort opduikt, gaat deze gewoon dood. Soms weten de soort zich ergens succesvol te vestigen, en wordt het onderdeel van de plaatselijke natuur. Oer-Nederlandse dieren als het konijn en de fazant zijn hier door de Romeinen naartoe gebracht, bijvoor-

beeld. En soms gaat dat zo erg mis dat het een schoolvoorbeeld wordt, zoals bij de boomslangen van Guam.

Bij een gebrek aan natuurlijke vijanden konden de dieren zich nagenoeg ongestoord vermenigvuldigen, en dat deden ze dan ook. Het eiland krioolde er letterlijk van, met de hoogste dichtheid ter wereld: tien slangen voor elke inwoner van het eiland. Als ze in een lektricititeitspaal klommen en zichzelf elektrocuteerden, zaten grote stukken van het eiland zonder stroom, en dit gebeurde met de regelmaat van de klok. De unieke vogelfauna van het eiland was zonder roofdieren opgegroeid en had dus geen schijn van kans. Toen de vogels eenmaal op waren, gingen de slangen over op hagedissen, knaagdieren en andere kleine zoogdieren, waaronder jonge poesjes. Ze drongen huizen binnen, en waren net giftig genoeg om een gevaar te zijn voor kleine kinderen.

Hier moest teruggevochten worden. Maar tegen miljoenen slangen tegelijk valt niet meer te handelen. Je wilt gif, het liefst een stofje dat dodelijk is voor de slangen, maar ongevaarlijk voor mensen. Onderzoekers probeerden van

alles uit; slangen genoeg, immers. Zo'n stof bleek inderdaad te bestaan: paracetamol. Een tabletje van 500 mg bevat genoeg werkzame stof om zes volwassen slangen dood te krijgen. Dode muizen werden volgestopt met de pijnstiller, en rondgestrooid in slangenrijke gebieden.

Guam heeft nog steeds idioot veel boomslangen, maar het zijn er in elk geval minder dan vroeger.

En dat brengt ons op promovendus Harald Kerckamp van het Instituut Biologie Leiden, die zich afvroeg *waarom* paracetamol toch zo giftig is voor slangen, en niet voor andere dieren. Samen met toxicoloog Peter van den Hurk van Clemson University in de VS schreef hij er een artikel over in *Comparative Biochemistry and Physiology*.

Mensen die doodgaan aan een overdosis paracetamol sterven aan acuut leverfalen, maar slangen stikken juist: er gebeurt ij die dieren dus wat anders.

Als mensen zo'n tabletje nemen, neemt de lever een groot gedeelte op, en daar wordt de stof in verschillende stappen afgebroken en klaargemaakt om uit te scheiden. Voor elk van die stappen is een apart eiwit nodig, die de lever dus

eerst moet hebben aangemaakt.

Kerckamp en Van den Hurk verzamelden levers van negen soorten slangen, en ook van alligators, katten en nog wat andere dieren. Die stampten ze fijn, om vervolgens de activiteit van de verschillende eiwitten erin te testen. Het grote verschil zit 'm in een eiwit met de prozaïsche naam uridine 5'-diphospho-glucuronosyltransferase, kortweg UGT. Zonder dat eiwit vindt één van de afbraakstappen niet plaats, en stapelt zich een giftige tussenvorm op. Mensen maken UGT aan, ratten en koeien, alligators ook – maar slangen niet. Katten ook niet, trouwens – geef zieke poezen dus nooit paracetamol!

In het DNA van poezen zijn nog wel de sporen van het gen voor UGT te vinden. Het lijkt erop dat ze wel ooit het gen voor het eiwit gehad hebben, maar het zijn verloren. Of slangen ooit zo'n gen gehad hebben, is niet helemaal duidelijk.

Dat ze allebei zonder kunnen, heeft er wellicht mee te maken dat het heel exclusieve carnivoren zijn, die nooit planten en de gifstoffen die die aanmaken binnenkrijgen.

Foto USAF Carlin Leslie

Achtergrond

Tweede Kamervoorzitter Arib overlegt met de fractievoorzitters tijdens het debat over de Teeven-deal, december 2016. Foto Bart Maat/ANP

Vroeger was het niet beter

Lawaai krijgt de meeste aandacht, maar het debat is niet onbeschofter

Als voorzitter van de Tweede Kamer laat ze veel toe, zei Khadija Arib vrijdag tijdens het symposium “Doe eens normaal, man!”. ‘Kamerleden denken dat ik als juf alles hoor te corrigeren, maar ze moeten ook elkaár aanspreken.’

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK Op de tweede dag van de Algemene Politieke Beschouwingen in september opent Kamervoorzitter Khadija Arib de dag met een vermanende mededeling: ‘Mensen ergeren zich ontzettend aan het taalgebruik en de manier waarop wij met elkaar omgaan. Zij vinden het taalgebruik grof en hard. Het debat mag op het scherpst van de snede worden gevoerd, fel en kritisch, maar dat kan ook zonder persoonlijk te worden. Het is onze gezamenlijke verantwoordelijkheid om met respect met elkaar om te gaan. En het aanzien van de Kamer zijn wij allemaal, 150 Kamerleden.’

Aanleiding voor de vermanende woorden was een verhit debat tussen Wilders (PVV) en Kuzu (DENK) de dag ervoor, waarin Wilders zei: ‘Rot zelf lekker op! U hoort

hier niet thuis. U bent het vergif van deze samenleving.’ Arib greep niet in, tot ergernis van velen.

Vrijdag sprak ze op het symposium ‘Politiek debat: “Doe eens normaal, man!”’, dat ging over persoonlijke aanvallen in politieke debatten. Wanneer moet je als Kamervoorzitter ingrijpen? ‘Daar is geen kant-en-klaar recept voor’, aldus Arib. ‘Ik ga meer op mijn gevoel af. De uitspraak van Wilders tegen Rutte: “Doe eens normaal man!” waarop Rutte reageerde met “Doe zelf normaal!” vond ik persoonlijk niet zo erg. Sterker, ik vond het eigenlijk geweldig. Maar veel mensen uit de samenleving vinden het niet kunnen. Hoe ik opereer heeft ook met mijn karakter en persoonlijkheid te maken. Iedere voorzitter heeft zijn eigen stijl. Wat ik wel erg vond, was dat Job Cohen voor bedrijfspoedel werd uitgemaakt (door Wilders, *red.*). Dat vond ik echt denigrerend. Maar ik vind ook dat de Kamerleden elkaar daarop moeten aanspreken. Ze denken dat ik als de juf alles moet corrigeren.’

Volgens Arib moet er een ‘minimum aan respect’ zijn voor een goed debat. ‘Hoe vervelender, agressiever of onbeschofter je bent, hoe minder je voor elkaar krijgt. In

Nederland moet je compromissen sluiten. Hoe harder de lijsttrekkers naar elkaar uithalen, hoe minder macht ze zullen krijgen.’

Maar, zal ze later zeggen, zij die het hardst roepen, krijgen wel de meeste aandacht. ‘Misschien gaat dat over een tijdje weer over, ik weet het niet. Gelukkig debatteert de overgrote meerderheid netjes en met respect.’

‘Als ik dat legerpakje van Baudet verbood, zou hij het in de zaal uittrekken. Dat risico wilde ik niet lopen!’

Meer nog dan de manier van debatteren stoort ze zich aan het veelvuldig gebruik van digitale apparatuur in de Kamer. ‘Een punt van zorg vind ik dat de Kamerleden allemaal mails lezen op hun telefoon of iPad. Ik vind het niet netjes als een minister op zijn te-

lefoon zit als Kamerleden aan het woord zijn. Dat gebeurde gisteren nog met minister Blok. Het straalt ongeïnteresseerdheid uit.’ Ook herinnert ze zich een opmerking van Pia Dijkstra tijdens het debat over orgaandonatie. ‘Ze fluisterde naar me: “Er wordt over je getwitterd.” Ik zei: “Waarom zit je hier op Twitter? Je moet bij de discussie in de zaal zijn!”

Ook komen Kamerleden steeds vaker met visuele middelen aanzetten. Denk aan het militaire tenue van Thierry Baudet (FvD). ‘Ik dacht: wat moet ik doen? Ik wilde het niet verbieden, want dan moest ie het in de zaal uittrekken en dat risico wilde ik niet lopen!’ grapt ze. ‘Kamerleden zeggen dat we dit niet meer moeten toelaten. Ik heb gezegd dat ik het niet gepast vond, maar erg vond ik het ook niet.’

Ze denkt niet dat het debat momenteel scherper en onbeschaafder wordt gevoerd dan ooit. ‘Het is allemaal wel veel zichtbaarder geworden door sociale media. Negentig procent van de tijd gaat het gewoon goed.’ Wel erkent ze dat het er in de jaren negentig wat kalmer aan toeging. ‘Maar doorgaans is het niet erger dan vroeger. Persoonlijke aanvallen zijn van alle tijden.’

Obsessief

Er zijn meerdere psychiatrische stoornissen waarbij een verband is met lichaamsgewicht. Anorexia nervosa zie je per definitie alleen bij dunne mensen. Dankzij vicieuze cirkels waarbij mensen ongelukkiger worden van dik zijn en/of meer eten en drinken als ze ongelukkig zijn, zijn depressieve mensen vaker dik.

In het *Journal of Affective Disorders* beschrijft een internationaal team van onderzoekers, met Leidenaars Brenda Peninx en Erik Giltay aan boord, een studie die ook zo’n verband vindt. In dit geval met de obsessief-compulsieve stoornis (OCD), wat vroeger een ‘dwangneurose’ heette. Dat is een angststoornis waarbij de patiënt dwangmatig bepaalde handelingen uit moet voeren, zoals controleren of de deur wel écht op slot zit.

Mensen met OCD (maar zonder depressie) hebben bovengemiddeld vaak een gezond gewicht: ze zijn half zo vaak te dik als de controlegroep. Ze roken trouwens ook minder vaak, dus ze zijn niet dunner omdat ze obsessief-compulsief al hun eetlust wegstoken met zware shag. De auteurs speculeren dat die twee gegevens zelfs wat met elkaar te maken kunnen hebben, dat de dwangneurose van invloed is op hoe goed de beloningsmechanismen in de hersenen werken.

Geheugencellen

Nog voordat een kindje geboren is, is het immuunsysteem zich al aan het voorbereiden op de boze buitenwereld. LUMC-promovendi Na Li en Vincent van Unen zijn hoofdauteurs van een artikel in *Nature Immunology* dat de aanwezigheid van zogeheten geheugen-T-cellen in het darmweefsel van foetussen beschrijft.

Die cellen zijn een specifiek soort witte bloedcellen dat ontstaat nadat je bent blootgesteld aan een potentiële ziekmaker, zoals een bacterie of een virus. Als je voor het eerst zo’n binnendringer tegenkomt, duurt het een paar dagen voor je immuunsysteem er echt goed mee overweg kan. Het lichaam houdt dan een paar cellen achter de hand die snel in actie kunnen komen als de boosdoener nog een keer opdrukt, als een ervaren vampierjager die flesjes heilig water onder handbereik houdt.

Lang voordat de foetus een baby is, zitten er al van zulke vampierjagers in hun darmen: volledig volgroeide geheugencellen, die ook echt immuunsysteem-regulerende stoffjes afscheiden. Dan moeten er dus ook vampieren zijn geweest. Of stukjes daarvan: de onderzoekers vermoeden dat het vruchtwater bacteriële stoffen bevat, waardoor de foetus prenataal gevaccineerd wordt voor de bacteriën die straks staan te wachten.

Pergamiijn

Viinderverzamelaars vouwen hun vangsten meestal in een papieren driehoekje. Eenmaal thuis, als je tijd hebt, stop je ze dan met de vleugels gespreid in een mooie doos. Mooie traditie, behalve dan dat als je dit op de schaal van een compleet museum doet, het niet meer werkt. Naturalis heeft ongeveer een half miljoen viinders in de collectie, waarvan er zo’n 200.000 nog in hun originele driehoekje zitten.

Je hebt veel te weinig tijd, en opgeprikte viinders kosten zeven keer zoveel ruimte, en die heb je ook al niet.

In viindervakblad *Nota lepidopterologica* beschrijven onderzoekers van het Leidse museum een andere manier om met viinders om te gaan. Je maakt van de tijdelijke oplossing gewoon de permanente: voortaan zijn de driehoekjes de norm.

Beter dan gewoon papier is pergamiijn, dat spul dat tussen de bladen van ouderwetse fotoalbums zit: het is zuur- en chloorvrij. Het is goedkoop en je hebt geen training nodig om ermee om te gaan. Als je dan toch de viinders van de ene naar de andere envelop verhuist, kan je meteen je collectie digitaliseren. Uiteraard moet er nog wel een vlinder-expert meekijken of de juiste naam op de nieuwe envelopjes komt te staan.

De oude envelopjes hebben vaak historische waarde: het zijn bijvoorbeeld stukken van oude Nederlands-Indische kranten. Daarvan bewaart Naturalis ook een gedeelte: je bent een museum of je bent het niet.

Blèren over FC Knudde: Wilders’ bewuste ongemanierdheid

Dat persoonlijke aanvallen van alle tijden zijn, bewijst ook het onderzoek van politiek historicus en universitair docent Carla Hoetink (Radboud Universiteit). ‘Ik ga u uit uw dromen helpen’, begint ze haar symposium-bijdrage. ‘Het is nu niet slechter dan vroeger.’

In 1815 werd het Reglement van Orde opgesteld, die regels bevat over de gang van zaken in de Tweede Kamer. In 1842 wordt de regel opgenomen dat drogredenen, en in het bijzonder het op de man spelen (ook wel: ad hominem) niet de bedoeling zijn. Vier jaar later krijgt de voorzitter de bevoegdheid een spreker tot de orde te roepen. Tussen 1815 en nu heeft Hoetink 1360 voorbeelden gevonden van politici die een ander persoonlijk

aanvallen door insinuaties te doen, beschuldigingen van machtsmisbruik te uiten of zich laatdunkend op te stellen. ‘In de jaren zestig is er een piek, toen politieke tegenstanders flink met elkaar de confrontatie aangingen, mensen loskwamen van gezag en zich antiautoritair opstelden.’

Ook in 1934 gebeurde er iets interessants: toen werden de zogenoemde ‘lijken’ ingesteld: uitingen van parlementsleden die werden geschrapt uit de notulen nadat de Kamervoorzitter de betreffende spreker tot de orde had geroepen. ‘Dit gebeurde in de context van het communisme dat over Europa waaide. In het Interbellum werden relatief veel beschuldigingen en beledigende uitingen gedaan.’ Overigens zijn die

geschrapte uitingen wel bewaard in een apart archief.

Universitair docent Maarten van Leeuwen van de Universiteit Leiden onderzoekt formuleringskeuzes van politici en betoogt dat Wilders bewust voor ongemanierdheid kiest in het politieke debat. ‘Hij wil een politieke buitenstaander zijn en ongeschreven regels doorbreken. Terwijl hij tot het meubilair van de Kamer behoort, werpt hij zich nadrukkelijk op als man van het volk en distantiëert hij zich van het establishment.

Taalgebruik is daarbij een belangrijk instrument. Wilders gebruikt veelvuldig werkwoorden als blèren, kwekken en slijmen, zet verkleinwoorden in, zoals praatjes, plannetjes, hypocriet mannetje (over

Pechtold) en vriendjes van de pers. Maar ook andere beledigingen behoren tot zijn repertoire: premier Rutte is ‘de grootste windvaan van Nederland’, Klaver ‘lacht als een schaap’, Spekman ‘is een wandelende wollen trui’, het kabinet is ‘FC Knudde’ en Pechtolds interrupties zijn ‘diarree’. Zijn uitspraken leiden vaak tot verontwaardiging onder andere politici, en dat is nu net waar Wilders naar op zoek is. ‘Daar gaat hij namelijk net zo hard weer tegenin, waarmee hij de afstand tussen hem en zijn collega’s verder vergroot. En hij komt daarmee nog standvastig over ook.’

‘Misschien goed om kiezers te winnen’, oppert Van Leeuwen, ‘maar wellicht is het contraproductief als het gaat om besluitvorming.’

Brieven

De waanzin van wetenschappers (1)

Marit de Roij heeft in haar column ‘De waanzin van WO in Actie’ (Mare 15, 24 januari) één puntje gemist: het wetenschappelijk personeel is waanzinnig bezig. Januari en de zomermaanden juni-juli-augustus zijn de tijd dat er geen colleges hoeven te worden gegeven en volgens mevrouw de Roij is er dan ‘een stuk minder te doen’. Hier een overzicht van wat wetenschappelijk personeel zoal doet in die periode.

(Her)tentamens maken en nakijken, scripties lezen en becommentariëren, essays nakijken die studenten schreven als eindwerkstuk van een vak, studenten en/of promovendi die vastzitten met hun scriptie/proefschrift weer op weg helpen, artikelen lezen waarvoor een tijdschrift een *peer review* vraagt, de review schrijven, een congreslezing voorbereiden, naar een congres gaan, een Studium Generale-lezing voorbereiden, een artikel schrijven met collega’s, feedback geven op proefschrift hoofdstukken van promovendi, bedenken van een nieuw onderzoeksvoorstel, sollicitatiegesprekken houden met promovendi of collega’s, onderzoeksdata verzamelen op veldwerk, scholen, in een archief, bibliotheek of laboratorium, die data coderen, invoeren en analyseren, een draft van een artikel schrijven, een ander artikel herschrijven dat van een tijdschrift terugkwam met het advies ‘*revise and resubmit*’, aanbevelingsbrieven schrijven ten bate van de sollicitaties of geldaanvragen van studenten en promovendi, een review

schrijven voor een onderzoeksvoorstel op verzoek van NWO of een buitenlands fonds, onderzoeksaanvragen van collega’s proeflezen, R&O-gesprekken houden, commissievergaderingen bijwonen van de opleiding, lezingen binnen onderzoeksinstituut bijwonen, meedraaien in een facultaire commissie of raad, een landelijke master of PhD-cursus geven, een gratis gastlezing geven bij een lokale gemeente, je publicaties en lezingen invoeren in het *repository*, je inlezen voor een nieuw vak dat je overneemt van een collega die overspannen thuis zit.

En dan vinden die mensen óók nog tijd om massaal de Personeelsmonitor 2018 in te vullen, waarin o.a. de hoge werkdruk werd gemeten. Volgens De Roij een niet serieus te nemen enquête over een ‘kolderieke’ discussie. Maar wel een enquête met 2821 respondenten (ruim 57 procent respons)

En hé, dan maken die wetenschappers zich óók nog druk over de kwaliteitsdaling van het onderwijs, door WO in Actie te steunen! En net als advocaten en verpleegkundigen werken ze regelmatig over – of nee, niet regelmatig, in principe altijd (‘Zomaar een werkweek’, Mare 5, 11 okt 2018).

Hoe gek moet je zijn? En dan krijgen ze voor dat overwerk, anders dan advocaten of verpleegkundigen, ook nog geen cent betaald - totaal waanzinnig.

MARIAN KLAMER, Austronesische en Papua Taalkunde, LUC/LIAS

De waanzin van wetenschappers (2)

In haar column ‘De waanzin van WO in Actie’ (Mare 15, 24 januari) plaatst Marit de Roij klagende WO’ers-in-Actie tegenover hardwerkende verpleegkundigen, advocaten en bouwvakkers. Die manke vergelijkingen laten we voor de retorische trucs die ze zijn. Net als de sneren over ‘mooie salarissen’ voor wetenschappers, die de valse suggestie wekken dat er wordt gezeurd om hogere lonen. Dat is niet het onderwerp van discussie.

WO in Actie is een beweging van studenten en medewerkers – inmiddels breed gesteund, ook door universiteitsbesturen en de VSNU – tegen de toegenomen werkdruk en de bedreigde kwaliteit van het onderwijs op universiteiten, twee problemen veroorzaakt door netto-bezuinigingen. Dit standpunt onderbouwt WO in Actie cijfermatig in een overzichtelijke grafiek. De Roij heeft tamelijk onnavolgbare aanmerkingen op de y-as daarvan, dus schrijven we het hier uit: terwijl sinds het jaar 2000 het aantal studenten in Nederland ruim anderhalf keer zo groot werd, nam de overheidsbijdrage per student met een kwart af. Dat betekent dat docenten meer vakken moeten geven aan meer studenten per vak – terwijl het aantal uren in hun aanstelling gelijk blijft. Zo neemt door minder geld de werkdruk toe en de kwaliteit van het onderwijs af.

De Roij voert ‘experts in kranten’ op alsof die de cijfers zouden aanvechten. Maar hier gaat de nuance in het argument langs haar heen. Dat zit zo: een deel van het afgeknabbelde onderwijsbudget komt met een U-bocht terug op een andere plaats in de academie, namelijk via de beurzen voor onderzoek. Je kunt erover twisten of dat een goede maatregel is: het schrijven van aanvragen slurpt tijd,

de succeskans is bedroevend laag, en onderzoeksgeld gaat nauwelijks naar onderwijsfaciliteiten.

WO in Actie pleit daarom voor het terugdraaien van deze zogeheten ‘lumpsumkorting’. En zelfs de expert die De Roij aanhaalt omdat hij deze manier van financieren op zich niet problematisch vindt – expert in enkelvoud, overigens –, zegt dat de extreme werkdruk ook uit zijn onderzoek naar voren komt, en dat hij de protesten daarover dus wel begrijpt.

Bovendien suggereert De Roij dat slechts een minderheid van de academici zou klagen; vast matige wetenschappers die de hele zomer en winter luieren. Ook hier wat ontnuchterende context: de onderwijsvrije periodes gebruiken medewerkers voor hun onderzoek.

Wie in plaats daarvan lanterfant, bemachtigt na een bijna eindeloze reeks tijdelijke aanstellingen nooit die felbegeerde vaste UD-plaats, want de competitie is moordend – zo erkent De Roij overigens ook in de openingsaline van haar column.

In de laatste personeelsmonitor van deze universiteit (voorjaar 2018) reageerde ruim de helft van alle wetenschappelijk medewerkers. Van hen vindt 35 procent dat ze te weinig tijd hebben voor onderwijs, en 90 procent zegt dat over onderzoek. De werkdruk is zó hoog, dat deze regelmatig leidt tot lichamelijke en psychische klachten. Bovendien komt de onderwijskwaliteit in het geding. Wel degelijk een groot probleem.

FLEUR PRAAL & SOPHIA HENDRIKX, LOOI VAN KESSEL, ANDREA REYES ELIZONDO, LIEKE SMITS, ANNA VOLKMAR, promovendi en docenten verbonden aan het LUCAS

Ondanks de kou werd ik geen gram lichter

Op de wetenschapspagina van Mare las ik dat ‘bruin vet wordt geactiveerd door kou’ (‘Vetactivatie’, Mare 15, 24 januari 2019). Naar mijn mening is dit een wetenschappelijk fabeltje.

Afgelopen zomer heb ik in de Openbare Bibliotheek Leiden een artikel over vetactivatie gelezen van een onderzoeker op bruinvet-gebied, waarschijnlijk in de *Consumentengids*.

Daarna heb ik dit in de praktijk gebracht en ik heb een half jaar lang fris/koud geslapen. In de zomer ging dat wat moeilijker, maar vanaf september was dat geen probleem meer. Het was zelfs zo

koud dat ik er ‘s nachts heel vaak wakker van werd. Maar ik ben geen gram lichter geworden.

Ik stook niet (het hele jaar niet) dus in huis is het ook fris, maar lichter word ik er niet van. Sterker nog, nu ik sinds medio december weer warm slaap, verlies ik ‘s nachts vaak wel enkele onsjes.

Het kan zijn dat ik geen bruin vet heb, maar ik geloof eerder dat dit fenomeen niet goed onderzocht is en dat er andere oorzaken zijn voor het gewichtsverlies van de proefpersonen.

HANS VAN DER MEULEN, Leiderdorp

Opinie

Een lunch in de jaren ‘60 met Hollandse kroketten in plaats van ‘meat croquettes’. Foto Spaarnestad/Hollandse Hoogte

Wat eet ik eigenlijk?

Engelstalige bordjes schieten hun doel voorbij

In de universitaire kantines is voortaan alleen de internationale klant koning, merkt **Tim Vergeer**. De volledige overgang naar het Engels is veel te rigoureuus.

‘Cream of tomato soup’, ‘vegetable broth’, ‘beef consommé’, ‘leek soup’. Vertwijfeld ruik ik maar. Wat het is? Ik zou het niet weten. Het is soep, zoveel weet ik wel.

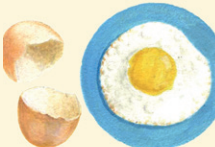
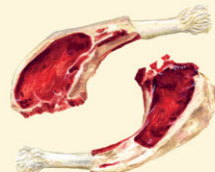
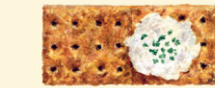
Mare berichtte dat de naam bordjes in de kantine vertaald zijn, ‘tot onvrede van personeel én klanten’ (‘*Ham off the bone?* Verschrikkelijk!’, Mare 15, 24 januari). Sinds kort liggen overall alleen nog maar Engelstalige bordjes: bij de broodjes, pardon, de ‘buns & rolls’; bij de tosti’s (‘sandwiches’), bij de belegde broodjes (dat zijn dan weer geen sandwiches, maar ‘ciabattas’).

De klant én taalgebruiker begrijpt het niet meer; althans de Nederlandse klant, want we mogen aannemen dat de verandering is doorgevoerd ter wille van de vele internationale studenten die het Lipsius tegenwoordig bevolken.

Er zit maar één ding op. Vraag aan het personeel: ‘Wat eet ik eigenlijk?’ En is het nou Engels of Frans? Want ‘consommé’ lijkt me toch eerder een Frans dan Engels woord. En ook een ‘meat croquette’ lijkt me geen Engelse term.

Of wel? Woordenboeken heb ik niet bij me, en het kantinepersoneel heeft ze ook niet voor me klaar liggen. Terug op mijn kantoor blijkt dat consommé zowel een Franse als Engelse term is, maar dat is bouillon ook; én bovendien een gebruikelijkere term in het Nederlands dan ‘consommé’. Goed, er is een verschil, maar dat verschil geldt zeker niet voor de soep in de Lipsiuskantine.

Nu zijn de ‘beef consommé’ en de ‘veal soup’ nog wel te raden, maar wanneer je oog in oog komt te staan met een ‘French cream soup of mange-tout’, dan sta je toch wel even te puzzelen. Oké, een romige soep naar

Frans recept. Maar die mange-tout? Langzaam begint het te dagen: dat is natuurlijk de oude Franse peultjes-soep. Mijn medeklanten zullen me wel raar aankijken: wat doet die vent er lang over. Waarom schept hij niet op? Totdat ze zelf geconfronteerd worden met de term.

De klant is koning gaat het gezegde. Voor het UFB is de invulling van klant in de afgelopen periode veranderd, want ook al is het een Nederlands gezegde, die klant is tegenwoordig niet alleen maar Nederlands. Hij of zij komt uit alle delen van de wereld: China, Brazilië, Spanje, Italië, Griekenland, enzovoort. Hij of zij spreekt geen Nederlands en gaat voor de korte tijd dat hij of zij hier is op uitwisseling geen Nederlands leren.

Het UFB heeft terecht besloten om het internationale klanten makkelijker te maken. Alleen daarbij is het wel een andere groep uit het oog verloren: de Nederlandse klanten, die nog steeds een substantieel deel van de clientèle uitmaken.

Ze hebben de baby met het badwater in de gracht gesmeten. De overgang van volledig Nederlands naar volledig Engels is te rigoureuus. Het was beter geweest wanneer het UFB de communicatie in twee talen zou doen. Dat kost iets meer werk, maar is wel effectiever. Een boodschap is tenslotte pas succesvol, wanneer de ontvanger van die boodschap deze heeft begrepen. Dat is duidelijk nu niet zo.

Als alternatief kan mijn collega Olga van Marion bij het keuzevak voor internationale studenten ‘Culture and Society of the Netherlands: An Inside View’ een week aandacht besteden aan de Nederlandse keuken.

Huiswerk voor volgende week: bestel allemaal een kroket in het Lipsius. Juist, geen ‘meat croquette’, maar een gewone, Hollandse kroket. Wat fijn dat de Lipsiuskantine die nog altijd in zijn assortiment heeft.

TIM VERGEER is promovendus bij het Centre for the Arts in Society

Archeologie is echt geen vetpot

De banen liggen niet voor het oprapen, zoals de decaan onlangs beweerde

Je moet de cijfers over werkgelegenheid voor verse archeologen ook niet mooier maken dan ze zijn, betoogt **Robin Nieuwenkamp**.

In zijn opiniestuk ('Archeologen komen wél aan de bak', *Mare* 14) houdt archeologiedecaan Jan Kolen een mooi pleidooi voor een van de leukste studies die je in Leiden kunt volgen. Tegelijkertijd is zijn stuk een misleidend verhaal, dat selectief gebruikmaakt van de onderzoeksresultaten om een rooskleuriger beeld te schetsen van het beroepenveld dan in werkelijkheid het geval is.

Ja, afgestudeerd archeologen komen de afgelopen jaren weer sneller aan een baan, net zoals vrijwel iedere recent afgestudeerde. De Nederlandse economie zit weer in de lift en dit leidt tot een jaarlijks toenemende vraag naar hoger opgeleiden. Een ontwikkeling waar ook archeologen mondjesmaat van weten te profiteren. Maar wat zegt dit nu eigenlijk werkelijk over de kansen die de opleiding je biedt?

Kolen refereert aan de IT-sector en het feit dat archeologen vaardigheden opdoen waar in die sector veel vraag naar is. Mijn beeld is echter anders: juist de IT-sector wordt de afgelopen jaren gekenmerkt door een sterke groei terwijl het aanbod aan academici met een relevante vooropleiding structureel achterblijft. Om die reden is er jaren geleden voor gekozen om fors te investeren in omscholing binnen bedrijven in de vorm van ontwikkeltrajecten en *traineeships*. In de werving en selectie ligt de focus op het opleidingsniveau en het vermogen om snel nieuwe vaardigheden eigen te maken, de specifieke kennis komt later wel.

Een terechte vraag is dus in hoeverre afgestudeerd archeologen echt aantrekkelijk zijn voor de arbeidsmarkt, en of zij tevreden zijn met hun uiteindelijke carrièerekeuzes. Het lijkt er in ieder geval niet op dat de veertig procent die voor een baan buiten de sector kiest in goedbetaalde functies terecht komt. Het gemiddelde startsalaris blijft één van de laagste en ook zij doen er gemiddeld twee jaar over voor zij een substantiële baan hebben gevonden.

Helaas wordt er in de onderzoeken niet meegenomen of de werknemers tevreden zijn met hun huidige functie, noch wordt onderzocht of er tijdens de opleiding een realistisch beeld is geschetst. In Kolens artikel lijkt vooral sprake te zijn van *cherry picking*: de zeldzame succesvoorbeelden worden eruit gelicht en als representatief gepresenteerd.

Je kunt je ook afvragen hoe het komt dat ondanks het feit dat de sector 'constant op zoek blijkt te zijn naar goede archeologen' (aldus ar-

Een archeologische opgraving in Tlalpan, Mexico. Foto Mauricio Marat/Mexico's National Institute of Anthropology and History

cheologiebedrijf ADC in het betoog van de decaan) slechts dertig procent van de afgestudeerden in deze sector terecht komt. En dan steek ik ruim in, want 'de sector' wordt in het artikel breed gedefinieerd. Als de vraag inderdaad zo groot is, dan kan het niet anders dan dat de sector recent afgestudeerden niet genoeg te bieden heeft. En dat is precies het punt waar Kolen vakkundig omheen manoeuvreert met een verhaal over vlieguren en een voorzichtige financiële start.

Feit is dat het naast een mager startsalaris ook slecht gesteld is met de secundaire arbeidsvoorwaarden in de archeologiesector. Over baan-zekerheid kan met werkgevers nauwelijks gesproken worden, laat staan over een seniorfunctie. De studie van SEO Economisch Onderzoek laat zien dat een kwart van de werkende populatie 15 maanden na afstuderen nog steeds op oproepbasis werkt, een percentage dat veel hoger is dan bij alle andere studies. Eveneens is te lezen dat het gemiddeld 24,8 maanden duurt voor archeologen een substantiële baan hebben gevonden, en ook hier scoren zij het slechtst. De crisis uit 2008 waaraan wordt gerefereerd doet trouwens niet ter zake, want het gaat in deze studie om woërs uit het afstudeercohort 2015/2016.

De vergelijking die Kolen maakt met de arts in opleiding om de na-

delen van tijdelijk werk weg te reneren is wel een vermakelijke. Inderdaad: 95 procent van de afgestudeerd geneeskundigen werkt op een tijdelijk contract, maar wel met een jaarsalaris dat ruim 20.000 euro hoger ligt dan dat van de startend archeoloog: daar is een paar maanden zonder werk goed mee te overbruggen - iets wat in die sector bovendien vaak niet eens nodig is.

Wie de vacaturesites van de grootste uitzendbureaus in de archeologie met regelmaat bekijkt, zal constateren dat het aanbod zeer beperkt is en dat er veelal klussen van slechts een paar dagen worden aangeboden. Over vergoedingen wordt nooit openlijk gecommuniceerd en mijn vermoeden is dan ook dat de 30 procent van de afgestudeerden die in deze sector actief is gemiddeld nog lager scoort qua arbeidsmarktpositie dan de gehele populatie. Studenten die een stabiele en betrouwbare carrière in de archeologie verlangen, komen in de praktijk vaak bedrogen uit.

En daarmee kom ik bij één van de grootste misinterpretaties van de decaan. Deze stelt dat de studie onvermeld laat dat het salaris in de archeologiesector laag start maar vervolgens relatief snel stijgt en na 10 jaar kan concurreren met andere biologen, psychologen en pedagogen. Het is logisch dat dit niet

vermeld wordt, omdat het feitelijk onjuist is.

Ook hier is sprake van *cherry picking* en een vergelijking met een klein aantal opleidingen waar de groei inderdaad beperkt is. Maar er lijkt ook sprake te zijn van een rekenfout: de stelling lijkt te zijn gebaseerd op het gemiddelde jaarinkomen. Dat ligt voor afgestudeerd archeologen na 10 jaar inderdaad iets hoger dan bij andere studierichtingen. Maar: zo'n jaarinkomen zegt vrij weinig als je niet kijkt naar het gemiddeld aantal uren dat iemand werkt. Psychologie en pedagogiek zijn immers bij uitstek werkvelden waarin veel parttime wordt gewerkt. De studie levert ook data aan waarmee voor die gegevens kan worden gecorrigeerd en daaruit blijkt dat het uurloon van de archeoloog zo'n 4 euro lager ligt dan de andere vakgebieden die door Kolen worden genoemd. Met andere woorden: de archeoloog moet veel meer uren werken om evenveel te verdienen als een bioloog of psycholoog en omgekeerd zouden zij met evenveel uren al snel €10.000 meer verdienen.

Als je dan ook nog eens meeweegt dat een substantieel deel van de mensen die in die berekening zijn meegenomen allang niet meer in de archeologie werkt (denk aan de 40 procent die na 15 maanden weg is en dus al jaren een ander carrièrepad

volgt), is het veilig om te stellen dat de archeologische sector, ook met de nodige vlieguren, geen vetpot is. En dan heb ik het nog niet over de steile banenpiramide en beperkte toegang tot seniorfuncties.

Betekent dat dan dat je wel gek moet zijn om archeologie te gaan studeren? Nee, alles behalve dat! Want, en daar moet ik de decaan volkomen gelijk in geven, de studie is razend interessant en in staat om je blik op de wereld in zeer korte tijd enorm te verbreden. Mijn punt is dat het in het voordeel van zowel studenten als decaan zou zijn als er al vanaf de start eerlijker wordt gecommuniceerd over de kansen op de arbeidsmarkt. De banen worden je niet op een presenteerblaadje aangereikt, en hoe eerder je dat als student weet, des te beter kun je je studietijd gebruiken om je goed te oriënteren, de juiste contacten te leggen, werkervaring op te doen, vaardigheden te ontwikkelen en je op die manier aantrekkelijker te maken voor werkgevers.

Helaas komen studenten daar, beïnvloed door wervende verhalen als die van de decaan, vaak pas achter op het moment dat zij met diploma de stad verlaten.

ROBIN NIEUWENKAMP is afgestudeerd archeoloog, en werkzaam bij de Rijksdienst voor Ondernemend Nederland

Academische Agenda

Dhr. A.M.R. Vannieuwenburg hoopt op dinsdag 5 februari om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is 'Pleidooi voor een lekenrenaissance'. Promotor is prof. dr. P.B. Cliteur.

Mw. S.B.B. de Boer hoopt op woensdag 6 februari om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Age of onset of disruptive behavior of residentially treated adolescents'. Promotor is prof. dr. R.R.J.M. Vermeiren.

Mw. J. Smithuis hoopt op woensdag 6 februari om 15.00 uur te promoveren tot doctor in de Geesteswetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Urban politics and the role of guilds in the city of Utrecht (1250-1450)'. Promotor is prof. dr. P.C.M. Hoppenbrouwers.

Mw. W. Erwina hoopt op woensdag 6 februari om 16.15 uur te promoveren tot doctor in de Wiskunde en Natuurwetenschappen. De titel van het proefschrift is 'Iber Kasehatan in Sukamiskin: Utilisation of the Plural Health Information and Communication System in the Sunda Region of West Java, Indonesia'. Promotoren zijn prof. dr. L.J. Slikkerveer en prof. dr. E.F. Smets.

Mw. H. Uršič hoopt op donderdag 7 februari om 10.00 uur te promoveren tot doctor in de Rechtsgeleerdheid. De titel van het proefschrift is 'Uncontrollable: Data subject rights and the data-driven economy'. Promotor is prof. dr. S. van der Hof.

Mw. V. Kemp hoopt op donderdag 7 februari om 13.45 uur te promoveren tot doctor in de Geneeskunde. De titel van het proefschrift is 'Enhancing reovirus for use in oncolytic virotherapy'. Promotor is prof. dr. R.C. Hoeben.

Maretjes

De prijs voor een Maretje bedraagt €9,- per 30 woorden, opgegeven via redactie@mare.leidenuniv.nl uiterlijk t/m maandag 16.00 uur. Maretjes aangeboden voor commerciële doeleinden worden niet geplaatst, evenmin als Maretjes waarin zaken worden aangeboden die de waarde van 4.500 euro te boven gaan.

Doe meer met je kennis! Vrijwilligers gezocht voor één uur per week **bijles en huiswerkbegeleiding** op verschillende locaties of bij de leerling thuis. **Leiden-Noord**, 23 leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8, waarvan 7 met vergoeding van 5 tot 10 euro. **Voortgezet onderwijs**: *Nederlands, 3havo. *Engels, 4havo. *Engels, brugklas anderstaligen. *Nederlands, 3havo. Nederlands, 2hbo, onderzoeksverslagen maken. *Engels, brugklas mavo-havo. *Nederlands, 2vmb. *Engels, 3havo. *Frans, brugklas mavo-havo. *Engels, 5 havo. **Leiden-Zuid**, 4

leerlingen **basisonderwijs**, groep 4 t/m 8. Onderwijswinkel Driftstraat 77, ma, wo en do 15-17u. Tel. 071-5214256. E-mail: hdekoomen@owwleiden.nl.

Maretjes-extra zijn bedoeld voor semi- commerciële instanties. De prijs voor en Maretje-extra is €23,- incl. BTW voor elke vijfendertig woorden. U kunt deze advertenties uiterlijk op de vrijdag vóór het verschijnen van Mare opgeven bij Bureau van Vliet B.V., postbus 20, 2040 AA Zandvoort, telefoon 023-571 47 45. E-mail: Zandvoort@bureauvanvliet.com

Oppas gezocht. Wij zoeken voor onze 3 kinderen van 7, 7 en 8 jaar een warme en duidelijke oppas. Vind je het leuk e n heb je tijd onder andere af en toe op maandagavond, bel of app dan voor meer informatie naar: 06-12138179.

English page

A spider's web of clicks

The Internet's hidden side is watching you

Why do the same adverts follow you online? Legal expert Robbert van Eijk investigated.

BY VINCENT BONGERS I've been looking for a new bike on the Internet, just a brief search, but it's had big consequences. You see, since then, I've been hounded by adverts for sturdy city bikes and versatile MTBs – whether I visit an obscure British music blog or a newspaper website. I've been bombarded with them for weeks now.

It's a result of a super-swift online auction, Robert van Eijk explains. Van Eijk is a doctoral candidate and senior inspector with the Dutch Data Protection Authority in The Hague, the administrative authority that monitors personal details processing. He is hoping to be awarded his doctorate on 29 January for his study of the networks that share information that enables them to sell products and advertisements on the Internet. The methods used by these networks could very well be in conflict with our fundamental rights, such as privacy.

On request, Van Eijk gives a quick diagnosis of my web-surfing:

"Which browser do you use?"
"Google Chrome"
"And you log onto Chrome?"
"Yep"
"And you never log off?"
"Uh, no."
"Do you ever delete cookies?"
"That's a no, too."
"So, you leave traces all the time."

"Advertising firms like Google monitor everything you show any interest in very closely," Van Eijk continues.

"There are all sorts of platforms that help advertisers to find potential buyers on various websites. Then there are parties that are very good at enhancing your tracking cookies. They try to stick as much information about you as they can on those cookies. They might not know precisely who you are, but they know which browser and which computer you used and that you're looking for a bike. An extremely rapid online auction decides who can fill in the

advertising space with adverts on the websites you visit. It's called real-time bidding."

All those actions take place within a fraction of a second, in ever-expanding networks that collect that information, enhance it and trade it. "From a marketing point of view, you're a fish they're reeling in. Next, companies can make offers: those adverts that flash up on your screen." To find out how it's run, Van Eijk listens in to the network traffic. "The server produces a host of answers, jigsaw pieces from different companies: one produces a picture, another a video clip, or a 'like' button. I put all that information into a graph, it's a spider's web of all the parties who work together and contribute to a web page. It's possible to apply algorithms to such networks and combine the data, so I can then investigate what is really happening: who's sharing information about us with whom? And that means we can assess the legal aspects."

What's the issue with these networks? "Not being watched is a fundamental right. We mustn't underestimate its importance. If all sorts of companies know when someone wants a bike, there could be drastic consequences. Snowden's proved that very clearly."

Edward Snowden worked for the American secret service, the NSA, and in 2013, he published a large number of documents about that organisation's large-scale espionage operations.

"For instance, the NSA used tracking cookies to build profiles of certain people. Moreover, the system could also be used to contact you for other matters, like political advertisements. The more you know about a person, through analysing cookies, etc., the easier it is to influence a person, as became evident after the Cambridge Analytica scandal." Cambridge Analytica used Facebook data and applied psycho-demographical algorithms to it to find out what people were thinking. That information was then used to influence their political preferences.

"We need to solve the problem of tracking cookies following us. We already have the 'Cookie Act' in the

Netherlands, but there's proposal for a new European ePrivacy directive too. The directive will make it 'forbidden' to use cookies 'unless someone gives explicit permission'."

That's a raising the bar considerably, but we really need to do it. A serious delay in Brussels is the main reason that the directive is not yet in effect, but I'm hoping that my study can help get it passed quickly."

Van Eijk claims that you can make profiles of people without using cookies, i.e. "fingerprinting". "For instance, browsers can allow access to sensors in mobile phones. That access is called an 'application programming interface' and it

physically reads the smartphone's sensors' properties. The properties of the chips or the battery in each phone are different, even if they're made in the same factory, and you can use those differences to calculate a unique signature. We know that that kind of information is used for targeted advertising."

"I've come across fingerprinting in Hotjar, for instance, which is a tool used for analysing internet use. It's more invasive than cookies, because it's not visible to ordinary users, who are not usually specifically informed about it, either, when they visit a website."

How does Van Eijk surf the In-

ternet? "I type in the URL of the website I want to visit in a browser and click on very few links. I've set my browser, Mozilla Firefox, to delete all the cookies when I close it. I use social media, but only for functional reasons: LinkedIn and Twitter."

"I don't have a smartphone, at least, not for personal use. I can use anything with a web-interface on my computer anyway, which gives me far more control over the information I don't want collected. I want to be able to see clearly what happens to my data, and that's more difficult on a telephone. It's a habit I've picked up from my job."

Bodycams and trigger-happy cowboys

A symposium has been arranged around Robbert van Eijk's thesis defence ceremony and American university professor Peter Swire is one of the speakers. Peter Swire works for the Georgia Institute of Technology and is an expert on privacy, law and the Internet. He was advisor to Bill Clinton and Barack Obama and has conducted a study of the NSA, the American secret service.

Mare spoke to Swire on Skype before the symposium: "In Leiden, I want to talk about the bodycams worn by the police". The cameras are great for justifying police actions, especially within the context of police violence, for instance, and Black Lives Matter. Coincidentally, it was announced this week that the officers of Leiden's special investigation and arrest units are to be equipped with bodycams. "All those images raise some tough issues. What do we do with the footage? How do we make sure that's processed and stored safely? The police are not exactly the best experts when it comes to cybersecurity. And what are they allowed to do with all that footage anyway?"

After Edward Snowden's disclosures, Swire was commissioned to investigate the National Security Agency (NSA). "We were granted highest priority clearance and spoke to lots and lots of staff. The impression, par-

ticularly in Europe, was that the service was like a trigger-happy cowboy who broke all the rules."

That's not the case. In fact, we discovered that the NSA had set up an extensive programme back in 2008, in which they had laid down the impact of legislation on the service. The service kept a close eye on its staff too, to make sure they actually abided by the law.

ded by the law.

"We came across some odd stuff, though. There were some cases of LOVEINT: love-intelligence, staff who used the options offered by the NSA to investigate their loved ones, or people they had a crush on. There were nine of those cases, and those persons had been punished too, and even fired in some cases."

Leiden Community Service Officers will soon get bodycams.

Dansen met een zwerm drones

Voorstelling over ons digitale bewustzijn

In de voorstelling *Flirt with Reality* spelen drones een hoofdrol. 'Ze zaten ooit vast in het plafond.'

DOOR VINCENT BONGERS Een danser ligt op de grond, naast hem staan twaalf objecten. Als hij zich opricht, floepen de lampjes in de machientjes aan en stijgen ze op. De danser en de drones gaan vervolgens een duet aan.

'Het idee voor dit stuk, *Airman*, ontstond iets van acht jaar geleden', vertelt choreograaf David Middendorp (1976). 'Ik begon toen met het bouwen van drones. In die tijd kon je nog niet even de MediaMarkt inlopen om zo'n ding te kopen, dus ben ik zelf aan de slag gegaan. In het begin ging het best vaak mis. Ik heb er heel wat in bomen geparkeerd. Of ze gingen in vlammen op: bij kortsluiting blaast de batterij op als een ballon en brandt vervolgens uit.'

Tijdens het werken met de apparaten, kreeg Middendorp een idee. 'Wat zou er gebeuren als we ons bewustzijn downloaden in een computer, en toch nog iets in de fysieke wereld moeten doen? Ik dacht na over een robot die allerlei vormen kon aannemen. Een zwerm drones leek me wel passend.'

Zo begon *Airman* te rijpen. Het is een van de vier stukken die onderdeel uitmaakt van de voorstelling *Flirt with Reality* van Another Kind of Blue, dat op 2 februari wordt opgevoerd in de Leidse Schouwburg. 'We zijn begonnen met één drone en één danser. Daar zijn steeds

meer drones bijgekomen.'

De danser is vrij om te improviseren, de machines volgen hem, legt Middendorp uit. 'Dat gaat met *motion capture*-techniek. Op het pak van de danser zitten lichtgevende bolletjes die infrarood licht reflecteren, ook op de drones zitten van die markers. Cameraatjes pikken de reflecties op en maken er een 3D-reconstructie van, zodat de computer weet waar de danser en de apparaten zijn.'

Ook bij de ontwikkeling van *Airman* is het een paar keer fout gegaan. 'We gaven een demonstratie in Delft, eigenlijk net iets te vroeg. Uit voorzorg gebruikten we niet alle twaalf, maar slechts vijf drones. Dat bleek een verstandige zet. Het enige wat ze deden, was naar het plafond knallen en daar bleven ze dan vastzitten, en dat in een zaal vol mensen.'

Alle stukken in *Flirt with Reality* hebben een link met techniek. 'Een van de segmenten heb ik vrijwel helemaal in *virtual reality* gemaakt. Ik heb een VR-pak aangedaan en ben in 3D gaan schilderen met Google Paintbrush. Dat materiaal gebruiken we dan weer als decor waar de dansers in staan.'

In 2014 haalde Middendorp de finale van *America's Got Talent*. 'Ik had beelden van het werk *Blue Journey* (in aangepaste vorm ook in Leiden te zien, red.) op YouTube gezet, toen belde een dame of ik mee wilde doen. Ik twijfelde, het is immers een behoorlijk hysterisch commercieel programma. Dat was eng: zou er nog wel iets overblijven

van wat ik wilde laten zien? Maar uiteindelijk was het hartstikke leuk. Er was best een goede dialoog met de programmamakers mogelijk, al heb ik soms wel flink op mijn strepen moeten staan.

'Tegelijkertijd gaf het ook enorm veel mogelijkheden. Als ik drie dagen van tevoren zei dat ik een decor nodig had van tien meter hoog en met zeven deuren, dan maakten ze dat gewoon. Dat kan in de thea-

terwereld natuurlijk niet.'

Another Kind of Blue, *Flirt with Reality*
Leidse Schouwburg
zaterdag 2 februari, € 12,85-31,35

'Ik twijfelde of ik wel mee moest doen aan *America's got talent*.' Foto David Middendorp

'We moeten met zijn allen nieuwe regels maken.' Foto Curly-and-Straight

U hoeft niet op uw spullen te letten

Hoe kruip je uit het moeras van racisme?

Het racisme-debat loopt uit de hand, vinden de makers van de 'superongemakkelijke' voorstelling *George en Eran worden racisten*. 'We draaien het publiek helemaal dol.'

DOOR SEBASTIAAN VAN LOOSBROEK 'De afgelopen jaren nam het debat over racisme steeds absurdere vormen aan. Het werd steeds harder, scherper en feller', vindt acteur Eran Ben-Michaël. Zo hoorde hij zwarte Nederlanders zeggen dat witte Nederlanders er niets over konden zeggen omdat die zelf geen racisme hadden meegemaakt. 'Als je met elkaar een conflict hebt, moet je naar elkaar kunnen luisteren. Als je bij voorbaat zegt dat de ander niet deugt, gaat het niet werken', zegt Ben-Michaël.

'George en Eran worden racisten' is naar zijn zeggen de eerste Nederlands komedie over het racisme-debat, op het snijvlak van toneel en stand-up komedie. Vier acteurs kruipen in de huid van een Jood, Arabier, witte Nederlander en een 1/8 Indiër. 'Met alle goede bedoelingen proberen zij uit het moeras van racisme te komen, maar hoe meer ze proberen, hoe meer ze erin wegzakken. De voorstelling is su-

perongemakkelijk voor het publiek; ze zullen zich er ongetwijfeld in herkennen.'

Hij geeft een voorbeeld. 'Op een gegeven moment zegt de witte Nederlander dat hij zo blij is dat we met zoveel kleur op het toneel staan, omdat in de meeste voorstellingen de blanken domineren. Wij zeggen hem dat hij hen geen blanken moet noemen, maar witten, omdat het woord "blank" reinheid en superioriteit suggereert. Dat ene woordje zorgt voor een enorme discussie, terwijl de Nederlander het alleen maar goed bedoelde. We draaien het publiek helemaal dol. Maar wat je ziet is dat het publiek na de voorstelling het eigen taalgebruik evalueert en bij zichzelf te rade gaat of ze zich daar niet bewuster van moet zijn.'

In de voorstelling zijn ook de ervaringen van de acteurs zelf verwerkt. Als voorbeeld noemt Ben-Michaël dat hij als puber werd geweigerd bij de discotheek omdat ze geen Turken binnenlieten. 'Terwijl ik helemaal geen Turk ben.'

Maar, benadrukt hij, racisme schuilt in iedereen. 'Wij hebben ook onbewuste gedachten waarvan je je kan afvragen of die normaal zijn als je ze uitspreekt, en die nemen we mee in de voorstelling. Bij mij om

de hoek staat vaak een groepje Marokkanen voor de snackbar te hangen, en dan denk ik weleens: wat staan die kutmarokkanen daar nou? Of als ik een afspraak heb met een donkere man en hij is te laat. Dat je dan denkt: zie je wel, jullie komen altijd te laat. En bij een talkshow op Oerol (festival op Terschelling, red.) heb ik eens een Surinaamse zanger op een grappig bedoelde manier aangekondigd. Ik zei: "Dames en heren, het is veilig, u hoeft niet op uw spullen te letten!" Het publiek moest er hard om lachen, maar ik voelde ongemak bij de zanger, en niemand van het publiek sprak me erop aan. Ik schaamde me achteraf en dacht: waarom accepteren we dit eigenlijk?'

Wat gaat er voor zorgen dat we er uiteindelijk met elkaar uitkomen? 'De factor tijd', denkt Ben-Michaël. 'De discussie gaat over eigenaarschap: mensen die hier generaties lang wonen, zeggen: dit is ons land dus wij bepalen hoe het hier gaat. Maar de demografie is veranderd, dus we moeten met z'n allen nieuwe regels maken.'

George en Eran worden racisten
Theater Ins Blau, zaterdag 9 februari 20.30 uur. € 18 (studenten €13)

Kamervragen

Foto Marc de Haan

‘Ik drum met koptelefoon op’

Mats Beentjes (22, wiskunde)

Huis: Huize Beheurlijk Wit (Papengracht)
Kamer: 25 m²
Huur: 450 euro inclusief
Bewoners: 10

Hoe ben je aan je kamer gekomen?
‘Eén van mijn groepsgenoten tijdens de El Cid vertelde me ongeveer anderhalf jaar geleden dat zijn buurvrouw zou gaan verhuizen. Het huis was op zoek naar een nieuwe bewoner. Ik stuurde een berichtje naar de makelaar en toen was het vrijwel gelijk geregeld.’

Doe je veel samen met je huisgenoten?
‘Ik eet weleens samen met die vriend uit mijn El Cid-groepje en een andere huisgenoot. We gaan ook soms naar Café

Olivier aan de Hooigracht om bier te drinken, of naar The Church om te poolen. De andere huisgenoten, daar doe ik eigenlijk niets mee.’

Drum je vaak?
‘Ongeveer twee keer per maand. Dit drumstel is elektrisch. Ik speel met mijn koptelefoon op. Dan hebben mijn huisgenoten er geen last van als ik even wil jammen. Ik ga één keer per week naar mijn ouders in Wijk aan Zee. Daar staat mijn drumstel in de woonkamer. Ik heb ook een akoestische gitaar. Daar speel ik nu anderhalf jaar op, dat gaat nog wat stroef. In Wijk aan Zee drum ik al tien jaar in een bandje. We spelen rock en meer alternatieve stijlen. Ook wel nummers van Cage the Elephant en Johnny Cash.’

Wat vind je het fijnst aan je kamer?
‘Die nis waarin mijn koelkast staat, daar gooide ik ook al mijn zoi in. Toen heeft mijn broer een plank gemaakt waar nu mijn cornflakes op staan. Het ziet er nu stukken opgeruimder uit. Het schoolbord tegenover mijn raam heeft hij ook gemaakt.
‘De plant op mijn vensterbank vind ik ook heel chill. Ik heb hem van mijn ouders gekregen toen ik hier kwam wonen. Ze dachten dat hij wel binnen drie weken dood zou zijn, maar hij leeft mooi nog steeds.
‘De ansichtkaart eronder met golfvormige koperen kunstwerken komt uit Bilbao. Mijn scriptie gaat over hoe de vorm van de werken kan worden uitgedrukt in wiskundige formules.’

Zijn veel spullen nieuw?
‘Het meeste is tweedehands denk ik: de bank, koelkast en televisie. Ik heb één speaker gekregen van de vriend uit mijn El Cid-groepje, en de andere van een andere vriend. De luie stoel heb ik ook van een vriend gekregen. Eigenlijk zijn alleen mijn bed en de lamp nieuw, die zijn van de IKEA.
‘Oh, ik ben ook heel blij met mijn theepot. Ik dronk eerst altijd goedkope thee, maar op een gegeven moment had ik zin in écht goede thee. Toen heb ik een pot voor kerst gevraagd waar zo’n zeefje bij zit zodat je losse thee gelijk in de pot kunt doen. Ik kan nu ook Black Mojito-thee drinken.’

DOOR MONICA PRELLER

Column

Mode

In Parijs is het altijd *fashion week*. Alle boulevards en avenues tezamen vormen de langste catwalk ter wereld, maar er wordt ook daadwerkelijk vele malen per jaar een week georganiseerd waarin de modehuizen hun nieuwe collecties presenteren. Elk seizoen opnieuw, telkens een ander segment.

Vorige week was de haute couture aan de beurt. Een stoet van toonaangevende ontwerpers, modellen en journalisten paradeerde wederom door de stad. Het straatbeeld was nog adembenemender dan gebruikelijk, en je hoefde niet je best te doen om dat te zien. Zodra iemand in een oranje-blauw astronautenpak of gele kimono passeerde, wist je waar je zijn moest.

Ik ben wezen kijken bij Jean Paul Gaultier. Dat wil zeggen: ik heb buiten gestaan in de erehaag van fotografen, bloggers en tienermeisjes die de meer en minder beroemde gasten van de shows opwacht. Een topmodel, reality-tv-sterren of de Miss Nord-Pas-de-Calais. Hun ogen weerkaatsen de flitsen van de camera’s, als spiegels van onszelf en ons geloof in de treurige schoonheid van de glamour.

Nieuwe trends zijn gemakkelijk te spotten. Niemand steekt nog zijn armen in de mouwen van zijn jas. Jassen worden ook steeds vaker binnenstebuiten gedragen. Het meest vooruitstrevende deel draagt überhaupt niet eens iets wat voor een jas zou kunnen doorgaan. Deze voorhoede loopt rond in creaties die alle bestaande categorieën te boven gaan.

De haute couture als instituut van verfijning en kwaliteit lijkt intact. Tegelijkertijd is er in de modewereld de beweging naar de straat toe. De laatste arriverende gast, die ik wel herkende, deed mij dit opnieuw beseffen. Catherine Deneuve, vorstin van de Franse cinema, zweefde gracieus langs het publiek. Diezelfde dag werden de kledingstukken die Yves Saint Laurent vanaf de jaren zestig voor haar ontwierp in veilinghuis Christie’s tentoongesteld. Talloze mantelpakjes en avondjurken, de een nog eleganter dan de andere.

Op weg daarheen bekeek ik in de etalages van de duurste merken de mode van nu. Sweatshirts, T-shirts, sneakers, bedrukt met logo’s en teksten. Betekenissen die verwijzen naar andere betekenissen, alles om het duizelingwekkende spel met representatie en werkelijkheid nog harder te spelen. In welke laag van ironie we ons bevinden is alleen voor het ingewijde oog te ontdekken.

De verschuivende identiteit van mode is misschien een verlies voor de liefhebber van hoogwaardige materialen en schoonheid. Als kunstvorm is zij echter interessanter dan ooit. De verwarring als er vuilnismannen in fluorescerende pakken langsrijden, en je niet weet of die op weg zijn naar een show of er misschien een hyperzelfbewust onderdeel van vormen, is toch op zijn minst grappig te noemen.

TIM HOFFMAN is student geneeskunde

Bandirah

